วารสาร

ธรรมมาตา

ธรรมาศรมธรรมมาตา Dharma Mātā Hermitage.

ปีที่ ๑๕ เล่มที่ ๓ มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๕

ธรรมาศรมธรรมมาตา Dharma Mātā Hermitage.
ปีที่ ๑๕ เล่มที่ ๓ มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๕
วารสาร ธรรมมาตา

๕๕

วารสารธรรมมาตา
เป็นเพื่อนธรรมของผู้ใฝ่ธรรมทุกท่าน

วารสาร
ธรรมมาตา
ธรรมาศรมธรรมมาตา Dharma Mātā Hermitage

ปีที่ ๑๕ เล่มที่ ๓ มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๕

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เพศมารดามีความสนใจความเป็นบัณฑิตในทางธรรมให้มากยิ่งขึ้น
๒. เพื่อเผยแพร่งานและกิจกรรมของธรรมาศรมธรรมมาตา
๓. เพื่อเป็นสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับธรรมาศรมธรรมมาตา
๔. เพื่อเป็น**เพื่อนธรรม**ของผู้ใฝ่ธรรมทุกท่าน

เจ้าของ
ธรรมทานมูลนิธิ

ที่ปรึกษา
เมตตา พานิช

กองบรรณาธิการ
สุดา โกยวิวัฒน์ตระกูล, ชีวนันท์ พรถิระมงคล
สุภาวิณี วิบูลย์เขตร์, มนสิกุล โอวาทเภสัชช์

สำนักงาน
ธรรมาศรมธรรมมาตา (วารสารธรรมมาตา)
อาคารคณะธรรมทาน
๖๘/๑ หมู่ ๖ ต. เลม็ด อ. ไชยา
จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐

โทรศัพท์ ๐๘๖-๐๙๐-๓๒๙๖
e-mail : dharmamata@hotmail.com
IDLINE : PHAWITA2498

พิมพ์ที่
โรงพิมพ์พระพุทธศาสนา ของธรรมสภา
เลขที่ ๑/๔๕ ถนนบรมราชชนนี ๑๑๙ เขตทวีวัฒนา
กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทรศัพท์ ๐-๒๘๘๘-๗๙๔๐ ๐-๒๔๔๑-๑๕๓๕
โทรสาร ๐-๒๔๔๑-๑๙๖๔ ๐-๒๔๔๑-๑๙๘๓

สุขเมื่อ ทำหน้าที่ปีใหม่แท้!

ธรรมโอวาทสำหรับปีใหม่

รู้จัก “เช่นนั้นเอง” จิตจะไม่หวั่นไหว เมื่อมีอะไรมากระทบ

....เรามารู้เรื่องนี้ ก็ไม่มีอะไรที่มาทำให้หวั่นไหว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่มันมีอยู่ประจำวัน เช่นวันนี้กินข้าวไม่อร่อย มันก็หวั่นไหวเสียแล้ว หวั่นไหวไปในทางที่ไม่อร่อย ชักจะเศร้าไปเสียแล้ว ถ้าวันนี้กินข้าวของมันอร่อย ก็ชักจะยินดีเสียแล้ว ชักจะเหลิงไปแล้ว นี่มันโง่เพราะมันไม่รู้จักว่ามันเช่นนั้นเอง มันต้องเป็น **เช่นนั้นเอง** อร่อยหรือไม่อร่อยก็เช่นนั้นเอง คือเป็นเพียงความรู้สึกเท่านั้น แล้วมันต้องเป็นเช่นนั้นเอง ตรงที่ว่า มันจะต้องมีอร่อยบ้าง มีไม่อร่อยบ้าง ต้องมีทั้งอร่อยและทั้งไม่อร่อย

....ฉะนั้น ในโลกนี้ มันต้องมีสิ่งที่เป็นคู่ ๆ กันอย่างนี้ ได้ลาภเสื่อมลาภ ได้ยศ-เสื่อมยศ ได้นินทา-ได้สรรเสริญ ได้สุข-ได้ทุกข์ นี่มันมีคู่ตรงกันข้ามให้มากระทบเราอยู่ในโลกนี้เป็นของเช่นนั้นเอง ครั้นมากระทบเข้าแล้ว มันก็เห็น เช่นนั้นเอง ว่าเป็นเพียงความรู้สึก

....ขอให้ช่วยกันเอาไปคิดนึกให้เข้าใจแจ่มแจ้งอยู่ในใจ ราวกับว่าแขวนไว้ที่คอ คือมันอยู่กับเนื้อกับตัวตลอดเวลา นี่เรารู้สึกคิดนึกได้ตลอดเวลา เหมือนกับแขวนไว้ที่คอ อาตมาก็ให้พระเครื่องไปแขวนไว้ที่คอทุกคน คือคำว่า เช่นนั้นเอง เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา เอาหัวใจของพระพุทธศาสนามาแจกกันเป็นพระเครื่องสำหรับแขวนคอ

....ฉะนั้น ถ้าใครเช่นนั้นเองไม่ได้ ก็คือคนโง่ อะไรเกิดขึ้นมันเช่นนั้นเองไม่ได้ มันก็คือคนโง่ มันก็ต้องยินดี ยินร้ายตลอดเวลา เอาไปคอยกำหนดดู ตัวเองว่ามันเป็นอย่างไร แล้วก็แจกไปตามเรื่องตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สบายแก่ตา ไม่สบายแก่ตา สบายแก่หู ไม่สบายแก่หู สบายแก่จมูก ไม่สบายแก่จมูก สบายแก่ลิ้น ไม่สบายแก่ลิ้น สบายแก่ผิวหนัง ไม่สบายแก่ผิวหนัง สบายแก่จิตใจ ไม่สบายแก่จิตใจ ทั้ง ๖ คู่นี้มันเช่นนั้นเองเหมือนกันหมดเลย ทั้ง ๖ อย่าง และทุก ๆ คู่ที่สบายก็เช่นนั้นเอง ไม่สบายก็เช่นนั้นเอง มันเป็นเพียง ความรู้สึกเท่านั้น เอาคำว่า สุข ว่า ทุกข์ ออกไปทั้งหมด ก็เหลือแต่ ความรู้สึกเท่านั้น ที่เกิดขึ้นตามกฎเหตุปัจจัย กฎแห่งความเป็น เช่นนั้นเอง คือ อิทัปปัจจยตา อิทัปปัจจยตา ก็คือเรื่อง ตถตา

....อาตมาพูดหลายครั้งหลายหนแล้ว แต่ยังไม่แน่ใจว่าท่านทั้งหลายจะฟังออกหรือจำได้ หรือเข้าใจ จึงบอกแล้วบอกอีกอย่างน่ารำคาญ ว่าเรื่อง **อิทัปปัจจยตา** นั้น มันก็คือเรื่อง **ตถตา** แปลว่า เช่นนั้นเอง **อวิตถตา** ไม่ผิดไปจากความเป็นอย่างนั้น **อนัญญถตา** ไม่เป็นอย่างอื่นไปจากความเป็นอย่างนั้น **ธัมมัฏฐิตตา** มันเป็นการตั้งอยู่แห่งธรรมดาอย่างนั้น **ธัมมนิยามตา** มันเป็นกฎตายตัวของธรรมดา **อิทัปปัจจยตา** คือความที่เมื่อสิ่งนี้สิ่งนี้เป็นปัจจัย สิ่งนี้สิ่งนี้ก็เกิดขึ้น

ถ้าใครเช่นนั้นเองไม่ได้ ก็คือคนโง่

อะไรเกิดขึ้น มันเช่นนั้นเองไม่ได้ มันก็คือคนโง่

มันก็ต้องยินดี ยินร้ายตลอดเวลา

....เพราะฉะนั้น อะไรเกิดขึ้น สวยหรือไม่สวย น่ารักหรือไม่น่ารัก น่ายินดีหรือไม่น่ายินดี มันก็เป็นสิ่งที่มีเหตุปัจจัยอย่างนั้นแล้วจึงเกิดขึ้น แล้วก็เป็น เช่นนั้นเอง อย่าไปเที่ยวโง่หลงรัก ที่มันหลอกให้รัก ไปโกรธ ไปเกลียด ที่มันหลอกให้โกรธให้เกลียด อย่างที่เป็นอยู่ประจำวัน มันไม่ปรกติ มันเหมือนกับถูกตบแก้มซ้ายที แก้มขวาที ถูกตบแก้มซ้ายที ถูกตบแก้มขวาที อย่างนี้อยู่ตลอดวัน เพราะความที่ไม่มีหัวใจของพระพุทธศาสนามาคุ้มครอง ถ้ามี เช่นนั้นเอง คุ้มครอง มันก็ไม่เป็นอย่างนั้น จะไม่ถูกตบแก้มซ้ายที แก้มขวาทีตลอดวัน เหมือนที่เขาเป็น ๆ กันอยู่

....นี่คือหัวใจของพระพุทธศาสนา สรุปรวมลงในคำว่า **ตถตา** แปลว่า **เป็นเช่นนั้น** คำนี้จะแปลว่า เช่นนี้ ก็ได้ มันเช่นนี้เอง เช่นนั้นเอง เหมือนกัน.

ธรรมโอวาทสำหรับปีใหม่ แก่คณะนักศึกษารวมกันหลายคณะ
ณ ลานหินโค้ง วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๒ เวลา ๑๙.๓๐ น.
จากหนังสือชุดลอยปทุม เช่นนั้นเอง (หน้า ๑๐๐-๑๐๓)

พุทธทาสภิกขุ

สารบัญ

ปีที่ ๑๕ เล่มที่ ๓ มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๕

๔ ธรรมโอวาทสำหรับปีใหม่

๑๒ ทำอย่างไรจึงจะได้พร

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

๑๘ ที่นี่มีคำตอบ *พระไพศาล วิสาโล*

๒๐ ศึกษาเรียนรู้ธรรม จากหนังสือธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส

-ธรรมปาฏิโมกข์ (เล่ม ๑)

๔๘ กตัญญูอย่างไรเมื่อพ่อแม่อยู่ในระยะสุดท้าย

พระไพศาล วิสาโล

๕๘	เมล็ดพันธ์แห่งความรัก	*ขวัญ เพียงหทัย*
๖๔	ผู้ทำศาสนาเสื่อม	*พุทธทาสภิกขุ*
๖๘	บนถนนสายกลับบ้าน	*สุชาติ สุขประสิทธิ์*
๗๔	พุทธทาสภิกขุในความทรงจำ	*อรุณ เวชสุวรรณ*
๘๖	สัตว์การเมือง	*พุทธทาสภิกขุ*
๙๐	คำตอบของหลวงปู่ชา	

๙๒	ข่าวจากธรรมาศรมธรรมมาตา
๙๘	สมาชิกอุปถัมภ์
๑๐๕	จดหมายถึงสมาชิก

<u>ปก</u> *เอื้อเฟื้อภาพโดย : อรอนงค์ ทัศนาพิทักษ์*

ตลอดปี ๒๕๖๔ ที่ผ่านมา มีหลากหลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและเศรษฐกิจ คงไม่พ้นสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด-19 ที่ดูเหมือนว่าจะคลี่คลายลง แต่แล้วกลับกลายต้องเป็นการเฝ้าระวังต่อ เพราะความรุนแรงจากโรคระบาดไวรัสโควิด-19 เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชาชนติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก สร้างความสะเทือนใจให้ประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ส่งผลกระทบถึงสุขภาพจิตเนื่องจากการสูญเสียชีวิตและภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นเหตุให้มีอัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้น

ท่ามกลางความสูญเสียที่ถาโถมเข้ามาสู่คนไทยในช่วงนั้น ความหวังอย่างเดียวที่จะใช้ป้องกันโรคระบาดไวรัสโควิด-19 คือการที่ประชาชนต้องได้รับวัคซีนที่มีประสิทธิภาพ และมีผลข้างเคียงน้อยที่สุดอย่างเร่งด่วน

ในที่สุดท่ามกลางกระแสเรียกร้องเรื่องวัคซีนที่ภาครัฐต้องจัดหามาให้ประชาชนโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ประชาชนได้รับวัคซีนเข็มแรกเดือนมิถุนายน ๒๕๖๔ ซึ่งภาครัฐตั้งเป้าไว้อย่างน้อย ๕๐ ล้านคน เพื่อต้องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้ผ่านพ้นจุดที่ต่ำสุด โดยการเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ หลังจากที่ปิดประเทศจากสถานการณ์โควิด-19 มาเป็นระยะเวลานาน ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีมาตรการช่วยประคับประคองการบริโภคภาคเอกชนให้ฟื้นตัว โดยผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น เพิ่มวงเงินในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ฯลฯ แต่ถึงอย่างไร ก็ยังอยู่ในภาวะที่เปราะบาง

แต่แล้วแผนเปิดประเทศก็ต้องชะงัก เช่นเดียวกับหลายประเทศ เมื่อเกิดสายพันธุ์โควิด-19 ที่ชื่อว่า Omicron (โอไมครอน) ที่แพร่เชื้อได้รวดเร็วกว่าสายพันธุ์เดลต้า จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนการฉลองส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ แต่ถึงอย่างไรก็มีผู้ที่ได้รับเชื้อจากการฉลองปีใหม่เป็นจำนวนมาก

เพราะฉะนั้น ในปี ๒๕๖๕ ยังต้องเฝ้าระวังต่อไป ปัจจุบันประชาชนบางส่วนได้รับวัคซีนเข็มที่ ๓ แล้ว ในขณะที่เชื้อไวรัสยังคงกลายสายพันธุ์ไปอย่างไม่หยุดยั้ง ถึงแม้ว่าไวรัสกลายพันธุ์อะไรก็ตาม เราควรป้องกันเหมือนเดิม สวมหน้ากาก ล้างมือ พ่นแอลกอฮอล์ หลีกเลี่ยงที่แออัด นัดรับวัคซีนไม่ให้ขาด

ชีวิตของเราจะต้องได้รับวัคซีนไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดหรือ?

สุภาวิณี วิบูลย์เวชช์

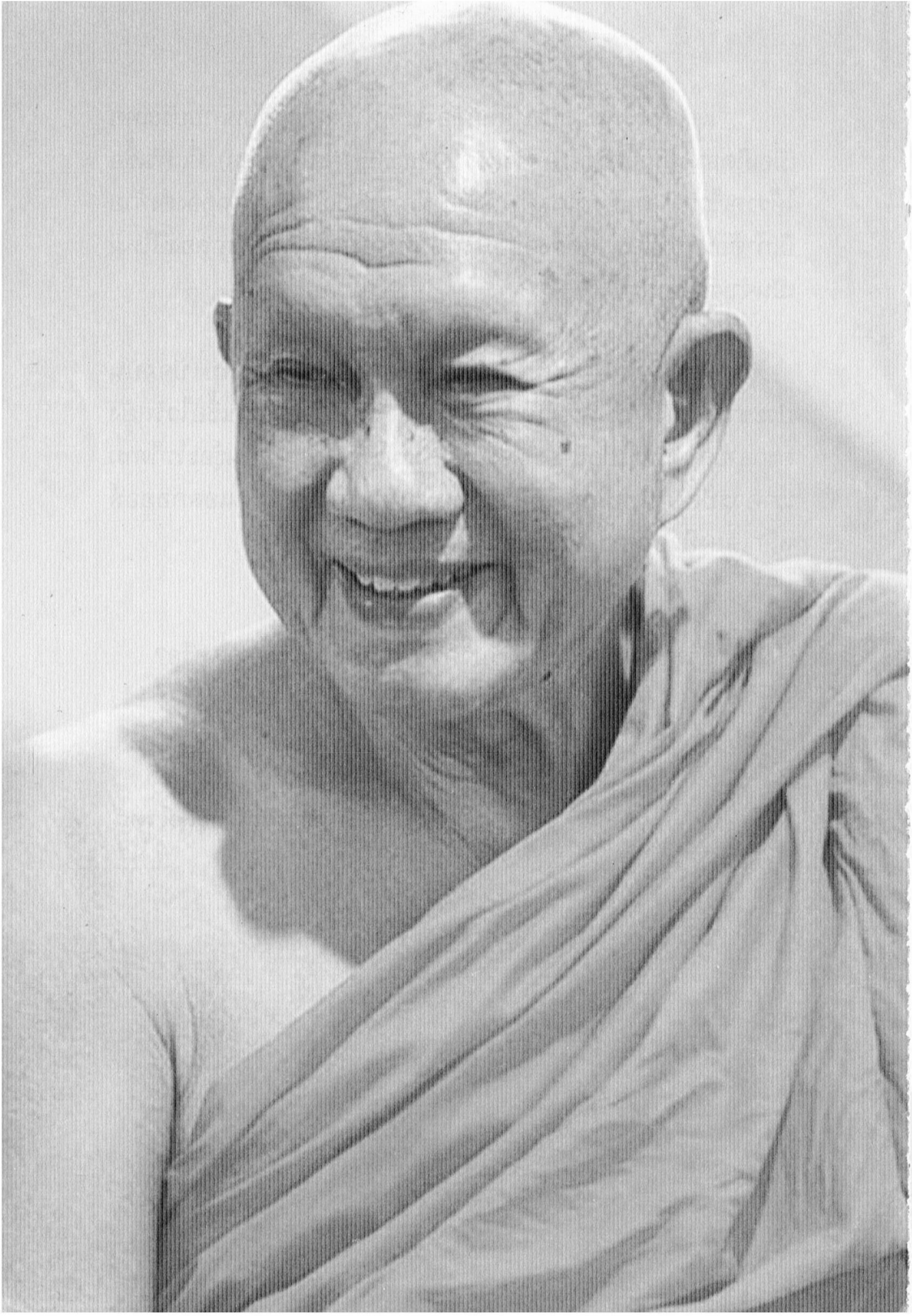

ทำอย่างไรจึงจะได้พร

....วันนี้เรามาพูดกันถึงเรื่อง **พรปีใหม่** ถ้าพูดตามภาษาพระแท้ ๆ พรเป็นสิ่งที่เราจะต้องสร้างขึ้นเอง

มีพุทธพจน์ตรัสไว้เลยทีเดียวว่า **อายุ วรรณะ สุขะ พละ** ต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่น่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจ แต่สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นด้วยการอ้อนวอน หรือความปรารถนาเท่านั้นก็หาไม่ ท่านทั้งหลายที่ปรารถนาสิ่งเหล่านี้จะต้องปฏิบัติสิ่งที่เป็นเหตุปัจจัยที่จะให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้นเอง ที่พูดมาข้างต้นนั้นก็คือ การที่เรากำลังจะทำเหตุปัจจัยให้พรเหล่านี้เกิดขึ้น

พรคืออะไร เราพูดกันบ่อย ๆ ว่า **จตุรพิธพรชัย** คือ พร ๔ ประการ ได้แก่ อายุ วรรณะ สุขะ พละ

อายุ คือ อะไร คำว่า อายุ ก็ยุ่งอีกแล้ว ถ้าจะพูดกันเรื่องถ้อยคำก็จะเสียเวลามาก คำว่า พร ก็เป็นปัญหา คำว่า อายุ ก็เป็นปัญหา ต่อไปจะขออธิบายความหมายของคำว่า พร สักหน่อย

คำว่า พรนั้น ที่จริงในภาษาพระ แปลว่า ผลประโยชน์ หรือสิทธิพิเศษที่ให้ตามคำขอ ขอยกตัวอย่างเช่น ในสมัยสมบูรณาญา-สิทธิราชย์ พระเจ้าแผ่นดินมีอำนาจสูงสุด ชี้ตายชี้เป็นได้ ปุโรหิต คนหนึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดพระราชา มีลูกเป็นคนที่พูดไม่ดี ซึ่งต่อไปลูกนั้นจะต้องใกล้ชิดพระราชา และตัวปุโรหิตเองก็แก่จะตายอยู่แล้ว จึงคิดต่อไปเมื่อตนเองสิ้นชีวิตไปแล้ว ถ้าลูกพูดอะไรผิดพลาดไป พระราชาอาจจะสั่งตัดศีรษะ เมื่อคิดอย่างนี้แล้วท่านปุโรหิตก็เลยขอพรจากพระราชาว่า ลูกของข้าพระองค์นี้เป็นผู้ที่มีวาจาไม่ดี ฉะนั้น ถ้าหากว่าเขาพูดอะไรผิดพลาดไป ขอพระองค์ได้โปรดยกโทษให้ไม่เอาโทษ การขอสิทธิ์พิเศษอย่างนี้เรียกว่า ขอพร และเมื่อพระเจ้าแผ่นดินพระราชทานให้ โดยตรัสว่าตกลง เรายอมให้ อย่างนี้เรียกว่า ให้พร

เป็นอันว่า พร หมายถึงสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ หรือสิทธิพิเศษที่ให้ตามที่ขอ เขาขอแล้วให้ก็เรียกว่า ให้พร อย่างเช่น พระนางผุสดีขอพร ๑๐ ประการจากพระอินทร์ ก็หมายความว่าตัวเองต้องการอะไรก็ขอไป แล้วเขาให้ ก็เรียกว่า ให้พร นี้เป็นความหมายเดิมแท้ของมัน

คราวนี้มีอีกความหมายหนึ่ง คือ พร แปลว่า ประเสริฐ อะไรก็ตามที่เป็นของประเสริฐ เช่น **พระรัตนตรัย** ก็เป็นพร คือเป็นสิ่งที่ประเสริฐ **ปัญญา** ก็เป็นพร คือเป็นสิ่งที่ประเสริฐ ฯลฯ ทั้งหมดนี้เป็นพรทั้งนั้น พรก็คือสิ่งที่ประเสริฐ พระรัตนตรัยก็เป็นพร ปัญญาก็เป็นพร **สติ** ก็เป็นพร **สมาธิ** ก็เป็นพร คือเป็นสิ่งที่ดีงามประเสริฐ

ที่ว่ามานี้เป็นความหมายเดิมของท่าน แต่ในเมืองไทย คำว่า **พร** เราใช้ในความหมายว่าอย่างไร **คนไทยใช้คำว่า พร ในความหมายว่า สิ่งที่เราปรารถนา สิ่งดีงามที่อยากจะได้ ฉะนั้น จึงเป็นความหมายที่เพี้ยนไปแล้ว**

ในที่นี้ เราจะมาประยุกต์ความหมายเสียใหม่ว่า พร คือสิ่งที่เราปรารถนา พร้อมทั้งเป็นสิ่งที่ดีงามประเสริฐด้วย กล่าวคือ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าล้ำเลิศ

สิ่งที่มีคุณค่าล้ำเลิศที่เราปรารถนานั้น ก็มีหลายอย่าง แต่ในที่นี้เราจะมองตามถ้อยคำที่คุ้น ๆ กันอยู่แล้ว เช่น อายุ วรรณะ สุขะ พละ เป็นต้น

ทีนี้จะอธิบายความหมายของคำว่า อายุ วรรณะ สุขะ พละ

อายุ คืออะไร อายุในภาษาไทยมีความหมายที่ค่อนไปในทางลบมากกว่าในทางบวก กล่าวคือในภาษาไทยนั้น ถ้าพูดว่าคนมีอายุมากก็มีความหมายไม่ดี คือแก่จะแย่แล้ว แต่ถ้าอายุน้อยกลับดี แสดงว่ายังเด็ก ยังหนุ่มยังสาว

ส่วนในภาษาพระนั้น อายุมากยิ่งดี อายุน้อยไม่ดี อายุน้อย ก็คือพลังจวนหมด จะแย่แล้ว ในภาษาพระนั้นอายุคืออะไร อายุคือพลังที่หล่อเลี้ยงชีวิต ฉะนั้น ท่านจึงให้พรอย่างหนึ่งว่าอายุ

ถ้าอายุเป็นของไม่ดีแล้ว พระจะมาให้พรว่า ให้คุณมีอายุมาก อย่างนี้ก็แย่ เราก็คงต้องบ่นว่า ทำไมพระจะให้เราแก่เสียล่ะ แต่ที่จริงไม่ใช่อย่างนั้น ที่บอกว่าให้มีอายุนั้น หมายถึงให้เรามีพลังหล่อเลี้ยงชีวิตมาก ๆ ใครมีพลังหล่อเลี้ยงชีวิตมาก คนนั้นก็จะมีชีวิตมั่นคง เข้มแข็งอยู่ได้ยืนยาว

วรรณะ ก็คือ ผิวพรรณที่ผ่องใส มีสง่าราศี

สุขะ ก็คือความสุข ความคล่อง ความปราศจาก สิ่งบีบคั้น ติดขัด คับข้อง

พละ ก็คือ กำลัง ความเข้มแข็ง มีเรี่ยวแรง รวมทั้งมีสุขภาพดี

นอกจาก ๔ ข้อนี้แล้ว ท่านยังมีอีกอย่างหนึ่ง ที่เราไม่ค่อยได้ยิน จึงรวมเป็นพร ๕ ประการ คือมี "โภคะ" เติมเข้าอีกตัวหนึ่ง

พร ๔ ประการ เราได้ยินบ่อย คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ เรียกว่า จตุรพิธพร

แต่พร ๕ ท่านมีเพิ่มอีกอย่างหนึ่งเป็น อายุ วรรณะ สุขะ โภคะ พละ ได้แก่เติมโภคะ คือทรัพย์สมบัติเข้ามาอีกอย่างหนึ่ง รวมเป็น ๕ อย่าง ถ้าเรียกตามคำพระก็เป็น เบญจพิธพร

ทีนี้ท่านบอกว่า สิ่งเหล่านี้มิใช่จะได้มาด้วยการอ้อนวอนปรารถนา การที่เราให้พรกัน ก็คือ เรามาแสดงความปรารถนาดีต่อกัน เรามาตั้งจิตปรารถนาประโยชน์สุขแก่กัน และด้วยพลังจิตที่ปรารถนาดีนี้ ก็จะเกิดคุณธรรมความดีงามขึ้นมาในใจของผู้ให้ ซึ่งมีผลต่อจิตใจของเขา

ในเวลาเดียวกัน ทางฝ่ายผู้รับก็พลอยมีจิตใจบันเทิง เอิบอิ่มชื่นบาน คือ ซาบซึ้งในน้ำใจเมตตา หรือไมตรีของผู้ให้นั้นเอง อันนี้แหละก็เกิดเป็นความสุข และความมีไมตรีจิตตอบแทนขึ้นในใจของเขา ก็เลยกลายเป็นมีคุณธรรมเกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย

ทีนี้ ถ้าหากว่ามีความเชื่อมั่นจริง ๆ และเกิดกำลังใจแรงกล้า ก็จะมีความเป็นไปที่เกิดขึ้นโดยกลไกทางจิต ซึ่งเป็นเรื่องของอำนาจจิตหรือพลังของจิตนั้นเอง ไม่ใช่ว่าใครมาดลบันดาลให้หรอก ถ้าเราทำถูกต้อง เราปฏิบัติถูกต้องแล้ว ผลดีก็เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย

แต่สำหรับผู้คนที่ไม่ศึกษาเล่าเรียน ก็นึกว่าเป็นอำนาจภายนอกบันดาล ส่วนคนที่ได้ศึกษาแล้วก็จะรู้ว่าที่จริงเป็นกลไกของจิตนั่นเอง ถ้าเราเชื่อมั่นจริง ๆ แล้ว มันก็มีกำลัง มีพลังอำนาจมาก ฉะนั้น เราจึงควรปฏิบัติให้ถูกต้องต่อสิ่งเหล่านี้.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ธรรมบรรยาย หัวข้อเรื่อง พรที่สัมฤทธิ์แก่ผู้ดำเนินชีวิตที่ดี

ที่นี่... มีคำตอบ

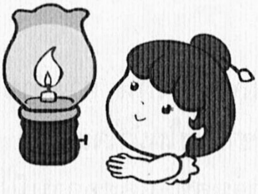

ถาม

ไม่รักษาอาการป่วย...จนตาย ถือเป็นการฆ่าตัวตายไหม?

ตอบ

ถึงแม้จะปฏิเสธการรักษาตามขั้นตอนของแพทย์ ด้วยเหตุผลใดก็ตาม แต่หากยังสามารถมีชีวิตต่อไปได้อีกนาน หรือแม้แต่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง เราก็ควรดูแลรักษาชีวิตของตนเท่าที่จะทำได้ เพราะการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้เป็นโอกาสที่หาได้ยาก เราสามารถใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ในการทำความดี บำเพ็ญกุศล ตลอดจนฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้เจริญงอกงาม เพื่อเข้าถึงประโยชน์สูงสุดเท่าที่จะได้จากการมาเกิดเป็นมนุษย์

อันที่จริงการดูแลรักษาร่างกายนี้ให้ทำงานต่อไปได้ เป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของเรา แม้จะป่วยก็ควรดูแลรักษาประคับประคองต่อไปตามเหตุปัจจัย หากตั้งใจปล่อยให้ตัวเองเสียชีวิตไปโดยไม่ได้ดูแลรักษาหรือประคับประคองเลย ก็ไม่ต่างจากการฆ่าตัวตาย เว้นเสียแต่ว่ามาถึงระยะสุดท้ายของชีวิตหรือใกล้เสียชีวิตแล้ว แทนที่จะยื้อต่อไปเพียงแค่ให้มีลมหายใจยืนยาวเท่านั้น ก็พร้อมรับความตาย และปล่อยให้ตายตามวิถีธรรมชาติ โดยปราศจากการแทรกแซงทางการแพทย์ ในกรณีอย่างนี้ ไม่ถือว่าเป็นการฆ่าตัวตาย

คนไทยสมัยก่อนเมื่อรู้ว่าจะต้องตายแน่แล้วหลังจากที่รักษาพยาบาลมาเต็มที่แต่ไม่ได้ผล ก็จะยอมรับความตาย โดยเลิกกินยา จากนั้นก็ไม่กินอาหาร กินแต่น้ำ แล้วจากไปในที่สุด การกระทำเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการฆ่าตัวตาย แต่เป็นการยอมรับความตายโดยดุษณีและเลือกที่จะตายตามธรรมชาติของสังขาร.

พระไพศาล วิสาโล

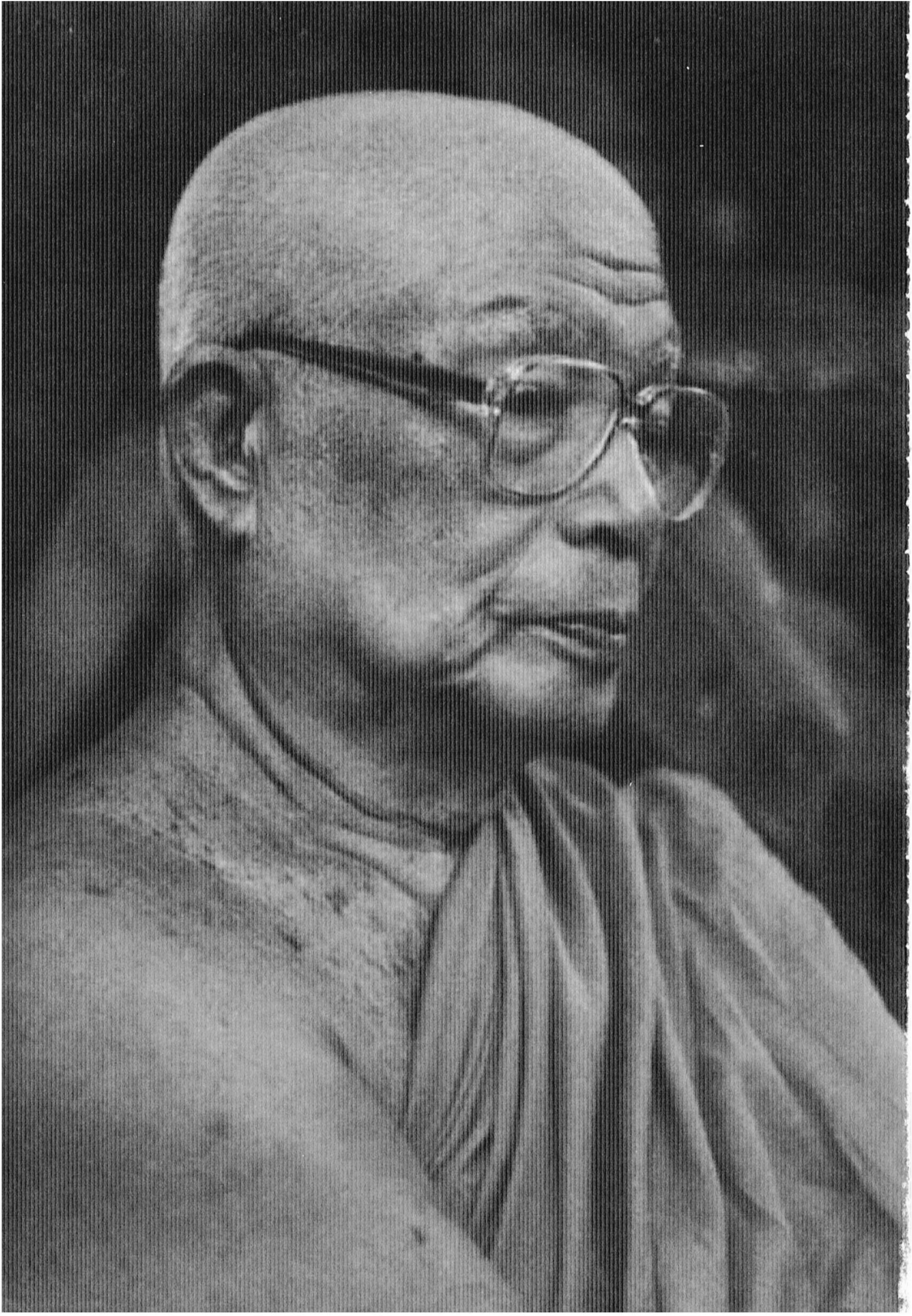

ธรรมปาฏิโมกข์ (เล่ม ๑)

ย่นความจาก : ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส

ภาพ ธรรมทานมูลนิธิ

พุทธทาสภิกขุ, ธรรมปาฏิโมกข์, ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส,
พิมพ์ครั้งที่ ๓, สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๔๔.
(ลำดับพิมพ์เลขที่ ๑๔, เลขประจำเล่ม ๓๑, ๕๑๖ หน้า)

ธรรมปาฏิโมกข์

๕ ภูมิต่าง ๆ และแนวครองชีวิต

วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๑๐

ตรงกับวันพุทธ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีมะแม

การพูดที่นี่ในวันพระเช่นนี้ *ไม่ใช่เทศน์ แต่เราจะพูดข้อธรรมะซักซ้อมกันเกี่ยวกับเรื่อง "ตัวกู-ของกู"* ซึ่งเราเรียกว่า **ธรรมปาฏิโมกข์** เป็นหลักใหญ่

ตลอดเวลาที่คนยังไม่เข้าใจเรื่องหัวใจพุทธศาสนา คือเรื่องทำลายความรู้สึกว่าตัวกู-ของกู นี้ ก็**เรียกว่ายังไม่รู้พุทธศาสนา** ในโลกนี้**การเผยแผ่พุทธศาสนายังไม่ถึงขีดที่เรียกว่าเป็นพุทธศาสนา** ยังเป็นเหมือน ๆ กัน ระดับเดียวกันกับศาสนาอื่น แต่มันก็มีหวัง มีลู่ทาง มีหวังที่จะดีขึ้นเรื่อย ๆ ช้า ๆ จะเร็วไม่ได้ สรุปความแล้ว มนุษย์ยังไม่รู้ว่าเรามีชั้น หรือมีขั้นที่ดีกว่า มีระดับหรือมีชั้นอย่างไร? **รวมความแล้วก็ไม่รู้เกิดมาทำไม** นั่นแหละ

เคยอ่านหนังสือเรื่องมนูธรรมศาสตร์โดยตรงไหม? ไปหาอ่านที่จริงมันก็แพร่หลาย มันประหลาดอยู่เหมือนกัน ที่ว่ามนูธรรมศาสตร์นี้ตั้งขึ้นโดยใครหรืออย่างไร ก็ไม่มีใครทราบ เขาสมมติว่า พระมนูนี้เป็นฤๅษีองค์หนึ่ง เราเอาแต่ว่าตัว**มนูธรรมศาสตร์นั้นมันมีอะไร ๆ บ้าง** เรียกได้ว่าเป็นของเก่าแก่ที่สุดในอินเดีย แล้วก็เป็นนักปราชญ์ เป็นผู้มีปัญญาที่สุด ไม่เฉพาะในแง่กฎหมาย เป็นในแง่ที่เกี่ยวกับมนุษย์ทั้งหมดมากกว่า กฎหมายนั่นเป็นส่วนหนึ่งที่มนุษย์นี้จะต้องรู้ จะต้องมี จะต้องทำ ให้มันเป็นเรื่องเป็นราว **มนูธรรมศาสตร์ยังมีพูดถึงระดับชีวิตว่ามีกี่ขั้น ที่น่าสนใจมาก** ให้มนุษย์รู้จักชั้นหรือลำดับของตัวเองให้ถูกต้อง แล้วดำเนินไปให้สมบูรณ์ คือ

มนุษย์ควรรู้จักระดับของตนเอง

ขั้นที่ ๑ เป็นเด็ก ๆ รุ่นหนุ่ม รุ่นสาว ระดับที่กำลังเป็นรุ่นหนุ่มรุ่นสาว เรียกว่า **ระดับพรหมจารี** พรหมจารีนี้ ประพฤติอย่างพรหม **คือประพฤติระเบียบวินัยเคร่งครัดมาก เกี่ยวกับการศึกษา การเล่าเรียน การเป็นการอยู่** ศึกษากันเต็มที่ ปฏิบัติกันเต็มที่ นี้เรียกว่าพรหมจารีขั้นหนึ่ง

ขั้นที่ ๒ เรียกว่า **ระดับคฤหัสถ์** ก็ให้บริโภคผลของการงาน ระบุคำว่า “กาม” ลงไปเลย ให้บริโภคกาม **ให้แสวงหากระทั่งทำหน้าที่เป็นบิดามารดา** เป็นผู้รู้รสหรือว่าชิมหมดในความเป็นคฤหัสถ์ นับตั้งแต่การบริโภคกาม และการเป็นบิดามารดาที่ดี มันเป็นการศึกษาที่ผิดจากระดับพรหมจารีมาก เขาให้ถือว่าเป็นการศึกษาทั้งนั้น การที่เราประกอบอาชีพได้ทรัพย์ ได้อำนาจมา บริโภคกาม มีลูกมีหลาน มีอะไรนี้เป็นการศึกษาระดับหนึ่งชั้นหนึ่ง ทีนี้อายุก็เข้าไปขนาด ๔๐-๕๐ อะไรอย่างนี้

ขั้นที่ ๓ พออายุขนาด ๕๐-๖๐ อะไรอย่างนี้ก็เลื่อนชั้น เป็น**ระดับวนปรัสถ์** วนปรัสถ์ นี้ ตามตัวหนังสือ แปลว่า อยู่ป่า เราเคยเข้าใจผิดว่าต้องออกไปอยู่ป่า แต่ขอให้ไปดูให้ทั่วมนูธรรมศาสตร์ คำว่า วนปรัสถ์นี้อธิบาย**ไม่หมายเฉพาะไปอยู่ป่า จะอยู่ป่าก็ได้ จะออกไปอยู่ป่าก็ได้ คงอยู่ในบ้านเรือนนี้ก็ได้** แต่ว่าต้องกลายเป็นคนเก็บตัว คือเรื่องเงิน เรื่องทอง เรื่องลูก เรื่องเมีย นั้นสลัดไปแล้วเหมือนอย่างที่คนแก่ ๆ สลัดเรื่องนี้ไปเล่นกล้วยไม้ เล่นอะไรอย่างนี้ แต่นี่เขาไม่ได้เล่นอย่างนั้น ให้สลัดสิ่งเหล่านั้น เก็บตัวอยู่ในลักษณะที่ศึกษาชีวิตด้านใน กลายเป็นนักศึกษาสูงขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง คือศึกษาคนเดียว มันเหมือนกับอยู่ป่า ตัดความสัมพันธ์ ตัดอะไรมากที่สุด แล้วมองดูชีวิตในด้านใน เงินคืออะไร? ลูกเมียคืออะไร? เกียรติยศชื่อเสียงคืออะไร? เรื่องกิน เรื่องกาม เรื่องเกียรติ คืออะไร? สังคมคืออะไร? เก็บตัวอุดหูอุดตาต่อเรื่องอื่น ๆ ศึกษาแต่เรื่องนี้ มันเป็นภายในมากที่สุด นี่เป็นวนปรัสถ์

ขั้นที่ ๔ นี้ถ้าอยู่ไปได้อีก และผ่านขั้น ๓ ไปได้ก็ถึงขั้นสุดท้ายเรียกว่า **ระดับสันยาส หรือ สันยาสี** สันยาสนี้ คือจัดการแจกจ่ายความรู้ที่ค้นได้อย่างลึกซึ้งนั้นเป็นผู้ทำทางวิญญาณไปเลย ในระยะสันยาสนี้นั้นเป็นคนแก่อายุ ๘๐-๙๐ อะไรก็ตามใจ นั่งทำตัวเป็นแสงสว่างแก่คนทุกคน ทุกชนิด ทุกประเภท ทุกระดับ นี่ฟังทบทวนดูให้ดี

ระดับที่ ๑ เป็นพรหมจารี เป็นเด็ก เป็นหนุ่ม เป็นสาว ต้อง**ทำเคร่งครัด**ที่สุด **อย่างวิธีการศึกษา**ของเด็กหนุ่มเด็กสาวตลอดจนศีลวัตรต่าง ๆ ด้วย ถือศีล ถือวัตรกันอย่างเคร่งครัด เรื่องเกี่ยวกับเพศอะไรนี้เคร่งครัดมาก ไม่ปล่อยเลย

ระดับที่ ๒ เป็นคฤหัสถ์ ถึงจะปล่อยเป็นเรื่องระหว่างเพศ เรื่องการงาน เรื่องอาชีพ เรื่องเป็นบิดามารดาขึ้นมาเลย คำว่า คฤหัสถ์ ก็แปลว่า ผู้อยู่เรือน

ระดับที่ ๓ เป็นวนปรัสถ์ อายุนั้นไม่แน่จะเป็น ๖๐-๗๐ ไปก็สุดแท้ เรื่อง**ทางเพศจืดแล้ว** มันจืดไปเองด้วย เขา**จึงจะเป็นผู้อยู่ป่า**เป็นวนปรัสถ์ ถ้าพอใจก็ออกไปอยู่หิมาลัย เป็นฤาษีชีไพรไปเลยก็ได้ ถ้าไม่ประสงค์อย่างนั้นจะอยู่ที่บ้านก็ได้ แต่ว่าเปลี่ยนชีวิต เช่นไปอยู่ตามกอไผ่มุมบ้าน ปลูกกะต๊อบอยู่อะไรอย่างนี้ ลูกหลานไม่เกี่ยวแล้ว ตอนนี้เป็นวนปรัสถ์ จิตใจหวนระลึกไปแต่ในภายในแต่เรื่องหนหลังทั้งนั้น จนแตกฉานในสิ่งที่เรียกว่าชีวิต ถ้าไปอยู่ป่าอยู่ดงเลย ก็ไปทำอย่างเดียวกัน

ระดับที่ ๔ สันยาสีนี้ เป็นสังคมอีกครั้งหนึ่ง กลับมาในฐานะผู้ส่องตะเกียงให้แสงสว่างทางชีวิตแก่ผู้ที่จะไปติดต่อ แล้วแต่จะเป็นใคร เด็กเล็ก ๆ ก็ได้ ไปถามเรื่องอะไร ๆ จะได้รับคำตอบที่มีประโยชน์ที่สุด คนหนุ่มคนสาวจะไปถามอะไรก็ได้รับคำตอบที่มีประโยชน์ที่สุด หรือคนแก่คนเฒ่าด้วยกันจะไปศึกษาหารืออะไรกัน นั้นก็เป็นเรื่องสว่างไสวที่สุด เรียกได้ว่า **เป็นผู้นำทางวิญญาณ**ได้แล้ว ถ้าไปอยู่ป่าเป็นฤาษีมุนีทีนี้ตอนนี้ต้องกลับมาแล้ว ต้องกลับมาอยู่ตามหมู่บ้าน เที่ยวไปตามหมู่บ้าน อยู่ตามตำบล ที่จะให้ประชาชนติดต่อด้วยได้ แต่ไม่ได้เอาอะไร ไม่มีอะไร นอกจากให้คำตอบที่ดีแก่ปัญหาทุกอย่างนี้

ถ้าว่ามนุษย์คนหนึ่งเกิดมาไม่ครบ ๔ อย่างดังกล่าวมานี้ ก็เรียกว่าไม่ใช่มนุษย์ที่สมบูรณ์แบบของมนุษย์

คุณลองสังเกตดูเถอะ มนุษย์เดี๋ยวนี้เป็นอย่างไร ๆ ยิ่งมนุษย์ที่นิยมกันว่าเจริญแล้ว เช่นพวกฝรั่งเป็นต้น ไม่มีทางที่จะปรับกันได้กับระดับทั้ง ๔ นี้เลย มักบ้ากิน บ้ากาม บ้าเกียรติ จนแก่เฒ่าเข้าโลงไป แล้วเมื่อเป็นเด็ก ๆ ก็ไม่อยู่ในระเบียบวินัยที่ดี เพราะเขาเปิดประชาธิปไตยมาตั้งแต่แรก **เรื่องระหว่างเพศเดี๋ยวนี้ไม่มีศีลธรรม ไม่มีระเบียบอะไรที่จะต้องเคร่งครัด** ถือเป็นเรื่องธรรมดา เปิดให้เด็ก ๆ ฟรีเต็มที่ แม้เป็นพ่อบ้านแม่เรือนแล้ว ก็ยังคิดแต่จะสนุกสนานเอร็ดอร่อยฟุ้งซ่านเหมือนกับเด็ก ๆ ก็ยังมัวเมาอย่างนี้ จนถึงขั้นที่ควรจะเป็นวนปรัสถ์กัน ก็ไม่ได้เป็น ครั้นควรจะเป็นสันยาสี เที่ยวส่องตะเกียงให้ผู้อื่นนั้น ก็เหลวหมดเลย

นี่มนุษย์เลวลงอย่างน่าใจหายถึงขนาดนี้ ฉะนั้น มนุษย์ในโลกสมัยนี้ มันปรับกันไม่ได้กับชีวิต ๔ ขั้นของมนูธรรมศาสตร์ ฉะนั้น **จึงไม่แปลกที่มนุษย์สมัยนี้เข้าใจพุทธศาสนาไม่ได้** เข้าใจธรรม หรือฮินดูธรรมอันสูงสุดอะไรไม่ได้ มันไม่แปลก ถ้าเป็นอย่างครั้งพุทธกาลนั้นเขาอยู่ในระดับระบอบนี้กันทั้งหมดจึงง่าย ที่คนจะเป็นพระอรหันต์หรืออะไรได้ง่ายมาก พอมาถึงสมัยนี้ยากที่คนจะเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาได้ ชีวิตมันเปลี่ยนเป็นสัตว์ที่ตะกละจนตลอดชีวิตไป ไม่มีพรหมจารี ไม่มีคฤหัสถ์ ไม่มีวนปรัสถ์ ไม่มีสันยาส ไม่เหมือนระบอบชีวิตอย่างครั้งพุทธกาล ซึ่งเหลืออยู่มาแต่เดิม แต่ก่อนโน้นเขาก็มีหลักอย่างนั้นกันมาแล้ว คือว่าตั้งแต่มีมนูธรรมศาสตร์แล้ว จะกี่ปี กี่พันปีก็ตามใจ ถ้าถือตามมนูธรรมศาสตร์ก็ต้องมีชีวิตอย่างนี้ ทั้งพวกผู้พิพากษาตุลาการนี้ ต้องเป็นพวกที่ผ่านวนปรัสถ์มาแล้วทั้งนั้น

คิดดูเถิด เดี๋ยวนี้เราเอาเด็ก ๆ มาเป็นตุลาการอย่างนี้ จะฉลาดหรือจะสูง หรือจะลึกซึ้ง หรือจะเห็นแก่ผู้อื่นได้อย่างไร เด็ก ๆ ที่ยังเห็นแก่เกียรติ แก่กาม แก่กินอะไรอย่างนี้ ย่อมไปไม่รอด **มนุษย์สมัยนี้จึงไปไม่รอด** นี้ไม่ใช่ว่าเฉพาะประเทศไทย ว่าทีเดียวทั้งโลกเลย ระบบชีวิตสี่นี้มีไม่ได้เสียแล้ว ในฐานะเป็นวัฒนธรรมประจำมนุษย์ จะมีได้แต่เฉพาะคนบางคน หมื่นคน แสนคนจะมีสมัครเป็นอย่างนี้สักคนหนึ่ง ที่ว่ามีนั้นก็คงจะมี ไม่ใช่ไม่มีในโลกเวลานี้ แสนคน ล้านคน จะมีคนสมัครดำเนินชีวิตในระบบ ๔ ขั้น ตามมนูธรรมศาสตร์นี้สักคนหนึ่ง

มนุษย์ควรจะได้สิ่งดีที่สุดที่ควรได้ตามระดับของชีวิต

เรื่องมนูธรรมศาสตร์นี่ก็น่านึกอย่างยิ่งว่า ทำไมฤๅษีองค์นี้จึงคิดอย่างนี้? จะมองเห็นได้ว่ามันเป็นไปตามธรรมชาติที่**มนุษย์ควรจะได้สิ่งดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้** ต้องเป็นอย่างนี้ มันจะซ้ำอยู่อย่างนี้ ตั้งแต่เกิดมาจนตายก็ไม่ได้ เพราะว่าร่างกายมันก็ไม่ยอม มันสมองมันก็ไม่ยอม อะไร ๆ มันก็ไม่ยอม มนุษย์ต้องเปลี่ยนไปเรื่อย จะซอยถี่กว่านี้ก็ได้ แต่ไม่ต้องถี่กว่านี้หรอก เอา ๔ ขั้นนี้ก็พอ

ขั้นที่ ๑ เกิดมาเป็นเด็ก ๆ **อยู่ในกรอบ ในระเบียบ ในวินัย** ในอะไรที่เคร่งครัด ทั้งผู้หญิง ผู้ชาย สักระยะหนึ่ง ยังไม่เป็นตัวเอง ยังอยู่ในระเบียบ

ขั้นที่ ๒ ปล่อยให้ต่อสู้ ให้ทำไป กินไป บริโภคกามไป ให้ธรรมชาติมันสอนไปอยู่ในตัว จนเรียกว่าอะไรที่เขาเรียกกันว่า ดื่มด่ำช่ำชองอะไรก็ตามใจ ไม่รู้จะใช้คำนี้ว่าอะไรดี ซึ่งเป็นขั้นที่เขาเรียกว่าคฤหัสถ์

ขั้นที่ ๓ เรียกว่า วนปรัสถ์ ก็คือพอกันที ประโยชน์โลกนี้พอกันที ถือเอาประโยชน์พวกอื่นที่ลึกกว่า จึงเอาหงอกเส้นแรกเป็นเครื่องวัดอะไรอย่างนี้ สังเกตดูทำนองนี้มีในบาลี แล้วก็เปลี่ยนชีวิตเลื่อนขั้นเป็นขั้นที่ ๓ ไม่บ้าไม่มัวเมาอย่างนั้นอีกต่อไป ระยะนี้ยาวคงจะตั้ง ๒๐ ปี เพราะว่าได้หาเงิน หาทอง หาทรัพย์ หาอะไรไว้เป็นหลักพอเลี้ยงชีวิตแล้ว ลูกหลานก็มีแล้ว เอื้อเฟื้อบิดามารดาด้วยความกตัญญูกตเวทีเพราะอบรมไว้ดีตั้งแต่เล็ก เพราะฉะนั้น **บิดามารดาเป็นพระอยู่ในบ้านก็ได้** เพราะว่าอบรมลูกหลานไว้ดีตั้งแต่เล็ก

ขั้นที่ ๔ คือ พอถึงขั้นหนึ่งซึ่งแน่ใจตัวเองก็ออกสั่งสอน หรือว่าจะนั่งอยู่ที่นั่นก็ได้ ทีนี้เปิดรับคำถาม **เปิดรับตอบปัญหา** แล้วแต่ว่าจะถามอย่างไรมา หรือว่าจะเดินไปตามตำบลต่าง ๆ ก็ได้ ยอมออกจากบ้านไปกระทั่งตายเลย ทีนี้ไม่ต้องเป็นห่วงแล้ว

นี่ลองคิดดูว่าใครกำลังเป็นอย่างนี้ ถือหลักอย่างนี้ หรือสมัครจะเป็นอย่างนี้ นี่คือเรื่องที่น่าสนใจที่สุดของมนูธรรมศาสตร์ เพราะว่าเขาได้วางหลักมนุษย์ไว้อย่างนี้แล้ว ทีนี้เรื่องต่าง ๆ มันก็ง่าย เรื่องกฎหมาย เรื่องอะไรต่าง ๆ ธรรมจรรยา สังคมต่าง ๆ มันก็ง่าย ถ้าคนยอมรับหลักการใหญ่เป็น ๔ ขั้นอย่างนี้กันเสียก่อน มันง่าย ส่วน**คนเดี๋ยวนี้ไม่ยอมรับ**กัน **แม้แต่เด็ก ๆ ก็อยากจะเป็นอิสระ อยากจะเป็นตัวกู**เป็นประชาธิปไตย เป็นอะไร

นี่เรื่องมนูธรรมศาสตร์ชีวิต ๔ ขั้น สรุปเสียทีว่า เป็นพรหมจารี เคร่งครัดที่สุด เป็นคฤหัสถ์ ต่อสู้กับโลกอย่างถึงพริกถึงขิง แล้วก็เป็นวนปรัสถ์ เก็บตัวเงียบมองดูชีวิตในด้านลึก แล้วก็เป็นสันยาสี ตอบปัญหาชีวิตทุกแง่ทุกมุมให้ทุกคนทุกชั้นทุกวัย

ทีนี้ มันน่านึกอีกอย่างที่ว่า **ภาพเซ็น ๑๐ ภาพ** ที่เขียนไว้ในตึกนี้ นี่มัน**เข้ากันได้** เรื่องในภาพมันแบ่งเป็นสิบตอน ตอนแรกเกิดมายังไม่รู้อะไร ไม่รู้ว่ารอยวัวอยู่ที่ไหน กระทั่งเห็นรอยวัวและตามไปจับวัวได้ กระทั่งฝึกวัว กระทั่งใช้ประโยชน์จากวัว จนขี่วัวเป่าปี่ ในที่สุดมานั่งแหงนดูพระจันทร์ แล้วก็ว่างเสียทีหนึ่ง ภาพที่แปดว่างเลยไม่มีอะไร ไม่มีความหมายเลยนั่นน่ะที่สุดของวนปรัสถ์ ทีนี้ภาพที่เก้าที่สิบก็เกิดออกมาใหม่ ผลิดอกออกมาใหม่ เที่ยวส่องตะเกียง เที่ยวแจกของ ภาพสุดท้ายนี่เหมือนกันเลย ความหมายเหมือนกันแท้กับชีวิต ๔ ขั้นของมนูธรรมศาสตร์

เรื่องมนูธรรมศาสตร์ชีวิต ๔ ขั้น

สรุปเสียทีว่า เป็นพรหมจารี เคร่งครัดที่สุด

เป็นคฤหัสถ์ ต่อสู้กับโลกอย่างถึงพริกถึงขิง

แล้วก็เป็นวนปรัสถ์ เก็บตัวเงียบมองดูชีวิตในด้านลึก

แล้วก็เป็นสันยาสี ตอบปัญหาชีวิตทุกแง่ทุกมุมให้ทุกคนทุกชั้นทุกวัย

เปรียบเทียบเรื่องภูมิ ๔ ดูบ้าง

ครั้นมาถึงพวกพุทธอย่างเราบ้าง เคยฟังเรื่อง**ภูมิสี่**ไหม? ภูมิสี่ คือ **กามาวจรภูมิ รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ โลกุตตรภูมิ** พวกอภิธรรมเขาเอาไปทำเป็นเรื่องลึกลับเข้าใจไม่ได้เสีย ที่จริงเรื่องนี้ไม่ใช่พุทธภาษิต แต่ว่าดีที่สุดที่จะมาปรับเป็นมนูธรรมศาสตร์ หรือชีวิตแบบเซ็น ๑๐ ขั้นนี้

๑ ชั้น **กามาวจรภูมิ คือว่ายอมให้คลุกคลีอยู่ในกาม** ยอมให้คนที่เกิดมานี้ท่องเที่ยวเป็นอยู่ ต่อสู้อะไรกันในเรื่องของกาม เรารวบหมดในเรื่องพรหมจารี หรือคฤหัสถ์ เอามาไว้ตอนนี้หมด ให้ศึกษาให้เล่าเรียนยอมให้เกี่ยวข้องกันไปในทางกาม ให้มีกามเป็นสรณะอย่างไรก็ได้ แต่ขอให้ทำให้ถึงที่สุด เด็ก ๆ ก็ประพฤติให้ถูกต้องในเรื่องกาม ให้ประพฤติปฏิบัติไปในทางเพื่อให้ได้ผลทางกามารมณ์ที่ตนปรารถนา ที่เรียกว่าสวรรค์หรือจะเรียกว่าอะไรก็สุดแท้ **แต่ไม่ได้หมายความว่าให้สำมะเลเทเมา** ให้หยาบ ลามกอนาจาร มันไม่ใช่อย่างนั้น **ต้องประพฤติดี ต้องมีศีล ต้องขยัน ต้องมีธรรมะมากมาย** ไว้หลาย ๆ ข้อหลายสิบข้อ เราจึงจะประสบความสำเร็จในการมีเงิน ในการมีกามคุณที่ต้องการ มีครอบครัวมีลูกมีหลานที่ดี นี่กามาวจรภูมิจะสิ้นสุดลงภูมิหนึ่ง อายุก็ปาเข้าตั้ง ๔๐-๕๐ แล้วจะเลื่อนขึ้นชั้นรูปาวจรภูมิ

๒ ชั้น **รูปาวจรภูมินี้** เรื่องกามนั้นจืดไป **เอาเรื่องวัตถุบริสุทธิ์เข้ามาแทน** ธรรมชาติมันก็บังคับอย่างนั้น อายุก็เข้ามาขนาดนี้แล้ว เพราะฉะนั้น คนโดยมากจึงมาเล่นต้นไม้ เล่นอะไรบางอย่าง นี้เข้าขั้นรูปาวจรภูมิ แต่เขาไม่ได้หมายว่าไปเล่นอย่างนั้นอย่างเดียว เขาหมายถึงว่าให้**ศึกษาชีวิตในด้านรูปวัตถุ** ไม่เกี่ยวกับกามารมณ์ ไม่เกี่ยวกับกามคุณ เพราะฉะนั้น เราต้องเข้าใจอะไรต่าง ๆ ที่เราจะต้องเข้าใจอย่างนี้ หรือถ้าจะหาความสุขกัน ก็ต้องหาความสุขที่ไม่ใช่กาม แล้วหาความสุขที่เรียกว่ารูปบริสุทธิ์ วัตถุบริสุทธิ์ แม้ที่สุดก็จะเป็นศีลเป็นอะไรก็ยังได้ จิตใจมันสูงอยู่แล้ว ที่ไม่ลุ่มหลงในกาม ยกขึ้นมาสู่รูปบริสุทธิ์นี้

๓ ชั้น **อรูปาวจรภูมิ** นี้คือ เรื่องรูปโดยอาศัยวัตถุเป็นเครื่องช่วยมันจืดเข้าแล้ว มันก็ไปลึกในเรื่องอรูป เขาเรียกว่าอรูปาจรนี้ คือ เรื่องนาม เรื่องจิต เรื่องที่ไม่มีตัว เป็น *abstract* ไปเลย นั่นคือ ขั้นวนปรัสถ์อย่างที่ว่า **มองดูชีวิต มองดูโลก มองดูทุกสิ่งในเรื่องที่ไม่ใช่กาม ไม่ใช่วัตถุ** แต่เป็นเรื่องนาม เรื่องความว่าง เรื่องวิญญาณ เรื่องอะไร ดูกันตอนนี้ *อากาสานัญจายตนะ* **เรื่องความว่าง** *วิญญาณัญจายตนะ* **เรื่องวิญญาณ** *อากิญจัญญายตนะ* **เรื่องความไม่มีอะไร** *เนวสัญญานาสัญญายตนะ* **ความรู้สึกชนิดที่ตายแล้วก็ไม่ใช่ ยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ใช่** อย่างนี้ละเอียดถึงขนาดนี้ นี่ก็รูปเดียว ความหมายเดียวกับขั้นวนปรัสถ์ ที่มองสิ่งต่าง ๆ ในด้านลึกเป็นนามธรรม แล้วพอใจมีความสุขอยู่ด้วยสิ่งเหล่านี้ นี่สูงขึ้นมาถึงขั้นที่สาม

๔ ชั้นที่สี่ถ้าไปรอด ก็คือชั้นที่ไม่มีตัวกู ไม่มีตัวเรา ไม่มีของเรา ที่เรียกว่า **โลกุตตรภูมิ** ภูมิที่สี่นี่แหละ**เป็นภูมิพระอริยเจ้า** นับตั้งแต่โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี อรหันต์ไปเลย นี้เป็นภูมิที่สี่ ถ้ามนุษย์มาได้ถึงภูมิที่ ๔ ก็สมบูรณ์แบบอย่างเดียวกัน เกิดมาทีหนึ่งเป็นมนุษย์สมบูรณ์แบบ ผ่านกามาวจรภูมิมาสู่รูปาวจรภูมิ แล้วก็สู่อรูปาวจรภูมิ แล้วก็สู่โลกุตตรภูมิ ก็สำเร็จในชีวิตนี้

ที่พวกอภิธรรมเขาแยกกามาวจรภูมิไว้ในโลกนี้บ้าง ชีวิตชาติหน้าโน้นบ้าง แล้วถ้าเป็นรูปาวจรภูมิแล้ว เอาไปพรหมโลกอีกกี่สิบชาติก็ไม่รู้ เขาสอนกันเป็นอย่างนั้น อาตมาไม่เห็นด้วยกับคำสอนชนิดนี้ ฉะนั้น จึงเข้ากันไม่ได้กับพวกอภิธรรม มนุษย์คนหนึ่ง ชีวิตหนึ่งนี้จะต้องเลื่อนจากกามาวจรภูมิ สู่รูปาวจรภูมิ สู่อรูปาวจรภูมิแล้วก็สู่โลกุตตรภูมิ **ที่เรากำลังพูดเรื่องจิตว่าง เรื่องทำลายความรู้สึกว่าตัวกูของกูนี้ เรากำลังชักชวนกันมาในขั้นโลกุตตรภูมิ** เพื่อให้มนุษย์ขคนหนึ่งมีความสมบูรณ์ในการเป็นมนุษย์

ภูมิสี่นี้ไม่ใช่พุทธภาษิต เป็นอภิธรรมใหม่ รุ่นที่เขาแต่งกันขึ้น พ.ศ. ๖๐๐-๗๐๐ นี้ อภิธรรมปิฎกนี้ก็อยู่ในพระไตรปิฎก เรื่องภูมิ ๔ นี้คล้าย ๆ กับว่า เปิดช่องให้อธิบายกันได้กว้าง ไปอธิบายกันเสียว่าชาติโน้นโน่น คือว่าตายแล้วเกิดจึงจะไปรูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ หรือไปโลกุตตรภูมิ อะไรกันไม่รู้ อีกกี่สิบชาติร้อยชาติพันชาติ แต่เขาหมายถึงตายแล้วทั้งนั้น

ความเกิด ในที่นี้ หมายถึงเกิดทางจิตใจ

ทีนี้ เรามาแนะว่า**ให้ดูให้ดี เกิดนั้น**ไม่ใช่เกิดชนิดนั้น **ไม่ใช่ที่เกิดจากท้องแม่**แล้วเข้าโลงที่เรียกว่าชาติหนึ่ง **แต่ความรู้สึกคิดนึกที่สมบูรณ์เป็นตัวกูของกูครั้งหนึ่ง เรียกว่าชาติหนึ่ง ฉะนั้น วันหนึ่งเราเกิดหลายชาติหลายสิบชาติก็ได้** อาจจะหลายร้อยชาติก็ได้ ถ้าขยันเกิด เมื่อเกิดซ้ำ ๆ ซาก ๆ ก็ฉลาดขึ้นทุกที ๆ ทุกที ๆ ภายในไม่กี่ปีก็เท่ากับเกิดหลายร้อยชาติ หลายพันชาติ หลายหมื่นชาติ แล้วมันเบื่อ เพราะฉะนั้น จึงมีโอกาสเบื่อจากกามาวจรภูมิมาสู่รูปาวจรภูมิ เช่นคนแก่ ๆ นี่ก็เบื่ออยู่ตามธรรมชาติที่จะคลุกคลีอยู่กับกามคุณ สู้มาเล่นของเล่นเฉย ๆ อย่างนี้ไม่ได้ แล้วก็จะสูงขึ้นไปอีกว่า ของเล่นนี้หยาบ ยังเป็นของหยาบ วัตถุนี่สู้เรื่องจิตใจไม่ได้ ฉะนั้น เลยมาสนใจเรื่องเกียรติ เรื่องความดี เรื่องความดีแท้ ๆ ความดีจริง ๆ อะไรกันนี้ คือตอนนี้ แต่ถ้าไปจำแนกอย่างที่เขาระบุไว้เป็นอรูปาวจรภูมินี้ก็ละเอียดมากไป สนใจเรื่องความว่างสนใจเรื่องวิญญาณ สนใจเรื่องความไม่มีอะไร ให้จิตใจเข้าใจสิ่งเหล่านั้นทีนี้ก็มาถึงขั้นที่บรรเทาความเข้าใจว่า มีตัวกูของกูกันเกิด จึงจะเป็นโลกุตตรภูมิ

เกิดนั้นไม่ใช่เกิดชนิดนั้น
ไม่ใช่ที่เกิดจากท้องแม่แล้วเข้าโลงที่เรียกว่าชาติหนึ่ง
แต่ความรู้สึกคิดนึกที่สมบูรณ์
เป็นตัวกู-ของกูครั้งหนึ่ง เรียกว่าชาติหนึ่ง
ฉะนั้น วันหนึ่งเราเกิดหลายชาติ หลายสิบชาติก็ได้

ที่ว่าเด็ก ๆ อายุ ๑๐ กว่าปี บรรลุพระอรหันต์นี้ จิตต้องเปลี่ยนเร็วมาก ถ้าเป็นจริงตามที่ข้อความในอรรถกถาธรรมบทมีอยู่นี้ เขาว่าคนเป็นพระอรหันต์เมื่ออายุ ๑๐ ปี ๑๕ ปี มีหลายคนเหมือนกัน แต่ไม่ใช่สิบ ๆ คน มี ๔๕ คน ๗๘ คน ในประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนานี้ ถ้าเป็นเช่นนั้น ต้องเปลี่ยนเร็วมาก เด็กคนนี้ต้องเปลี่ยนเร็วมาก จึงมองลึกกระโดดข้ามกามาวจร รูปาวจร อรูปาวจร ไปได้ภายในอายุ ๑๕ ปี พระพุทธเจ้าท่านก็ได้ถือเอาอย่างนี้เป็นหลัก คือว่าเลื่อนไปก็แล้วกัน จะกี่ปี กี่สิบปีก็ได้ แต่ว่าควรจะไป **ควรจะเลื่อนขึ้นไปให้ได้อันดับสุดท้ายเสียก่อนแต่ที่จะตาย**

อย่างเป็นพระอริยเจ้านี้ **แม้ไม่เป็นพระอรหันต์ ก็ก้าวให้เข้าร่องเข้ารอยของพระอริยเจ้า** คือ เป็นพระโสดาบัน โสดาบัน แปลว่า ถึงกระแส พูดเป็นธรรมดาก็เข้าร่องเข้ารอยของพระนิพพาน ฉะนั้น ถ้าเข้าร่องเข้ารอยเสียได้ตั้งแต่อายุ ๕๐๖๐ ปีนี้ก็ดี มีหวังว่าที่เหลือนั้นจะถึงพระอรหันต์ได้ ถ้าถึงไม่ได้ ก็จะต้องถึงได้ในวาระจิตสุดท้ายที่จะดับจิต ที่เขียนไว้ในเรื่องดับไม่เหลือ อาการตกกระไดพลอยโจนนั่นแหละ ไปอ่านดู ถ้ารู้ร่องรอยแล้วจะกระโจนเป็น ถ้าไม่รู้ร่องรอยก็ไม่รู้ว่าจะกระโจนไปทางไหน

เราควรจะผ่านมาตามลำดับในเวลาอันสมควร อายุ ๓๐๔๐ เป็นภูมิกามาวจรตามธรรมดาตามปกติ ทีนี้ ๔๐๕๐๖๐ ตอนนี้มันควรจะเป็นรูปาวจร อรูปาวจร อะไรขึ้นมาแล้ว ทีนี้ ถ้าว่าไปทำเป็น "วนปรัสถ์" เก็บตัวเพ่งมองแต่ในด้านใน อายุ ๖๐ เศษ จะเขยิบไปสู่โลกุตตรภูมิได้ เพราะเป็นผลของการที่นั่งมองดูตัวเองในภายในนี้เป็นเวลานานพอ ย่อม**จับร่องรอยได้ ก็ไม่ถอยหลังกลับแล้ว** มีแต่ไปข้างหน้าเรื่อย

ความที่อยู่ในภาวะที่ไม่ถอยหลังกลับนี้เขาเรียกว่าพระโสดาบัน ถ้ายังถอยหลังกลับอยู่ยังไม่ใช่พระโสดาบัน แม้จะมีความรู้เท่ากันอย่างเดียวกัน แต่ยังไม่มั่นคง ยังถอยหลังกลับ ถ้าไม่ถอยหลังกลับก็เรียกว่าเป็นพระโสดาบัน ทีนี้ เรื่องเป็นพระสกิทาคามี อนาคามี นั้นไม่มีปัญหาแล้ว เพราะ**ลงร่องแล้ว ก็ไปตามรอยนั้น ๆ**

เรื่องภูมิ ๔ ควรจะเป็นระดับชีวิตของมนุษย์ ๔ ขั้น

เรื่องภูมิ ๔ นี่ก็คือ เรื่องของชีวิตมนุษย์ใน ๔ ขั้น ตามหลักพุทธศาสนา แม้ว่าเรื่องนี้พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัส แต่ว่าผู้เขียนเรื่องนี้ผู้ร้อยกรองรวบรวมเรื่องนี้ก็พูดไปตามหลักที่พระพุทธเจ้าได้วางไว้ หรือว่ายิ่งกว่านั้นก็คือ ตามหลักฮินดูธรรมดั้งเดิมของมนูธรรมศาสตร์ เข้ารูปกันอย่างนี้ ชีวิตขั้นต้นเป็นเรื่องกาม ตามธรรมชาติของสัตว์ในเรื่องกาม ชีวิตในท่ามกลางเป็นเรื่องที่สูงขึ้นมาจากกาม เป็นเรื่องรูปหรืออรูปสองอย่างนี้ ถ้าเอาวัตถุก็เป็นรูป ไม่เอาวัตถุก็เป็นอรูป **ขั้นสุดท้ายต้องเป็นโลกุตตระซึ่งเหนือโลก คือ ไม่เห็นว่ามีอะไรที่น่าเอาน่าเป็น** ทีนี้ยังขาดอยู่คำหนึ่งที่ว่า จะเป็นแสงสว่างแก่ผู้อื่น ไม่ได้มีรวมอยู่ในนี้

ตามหลักฮินดูธรรมดั้งเดิมของมนูธรรมศาสตร์

เข้ารูปกันอย่างนี้

ชีวิตขั้นต้นเป็นเรื่องกาม ตามธรรมชาติของสัตว์ในเรื่องกาม

ชีวิตในท่ามกลางเป็นเรื่องที่สูงขึ้นมาจากกาม เป็นเรื่องรูปหรืออรูป

สองอย่างนี้ ถ้าเอาวัตถุก็เป็นรูป ไม่เอาวัตถุก็เป็นอรูป

ขั้นสุดท้ายต้องเป็นโลกุตตระ

ก็เป็นอันพูดได้ว่า เรื่อง**ภูมิสี่นี้เขาพูดเป็นเรื่องปัจเจกชนเฉพาะคน ไม่เกี่ยวกับสังคม** เราไม่ได้เลยไปถึงขั้นที่ว่า จะเที่ยวไปสอนผู้อื่น ส่วนมนูธรรมศาสตร์ทั้งหมดนั้น เป็นเรื่องสังคมทั้งนั้น เพื่อสังคมทั้งหมด เพราะฉะนั้น จึงมีขั้นสันยาสีเที่ยวเป็นแสงสว่างให้ผู้อื่น หรือภาพเซ็น ๑๐ ภาพ ที่เขียนนี้ก็มีอยู่สองขั้นสุดท้ายเป็นแสงสว่างให้ผู้อื่นเที่ยวแจกของให้ผู้อื่น แต่ในภูมิทั้ง ๔ ของพวกอภิธรรมนี้ หยุดอยู่แค่โลกุตตรภูมิ เป็นอยู่เหนือโลก เราก็เรียกว่ามนุษย์นั้นได้ถึงที่สุดของการเกิดมาเป็นมนุษย์ ส่วนที่จะไปเที่ยวสอนใครหรือทำหน้าที่เป็นแสงสว่างให้แก่ใครนั้น ดูจะปล่อยไว้เป็นเรื่องอีกเรื่องหนึ่ง ที่ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวบุคคล ซึ่งควรจะทำกันทุกคน เป็นเรื่องว่าใครสมัครก็ได้ หรือมิฉะนั้นก็อาจจะถือว่าคนนั้นมีปาก มีปากแล้วก็พูด ถ้าใครมาถามก็พูด เพราะเป็นคนที่รู้จริงอยู่แล้ว ก็พูดมีประโยชน์อยู่เอง หรือยิ่งไปกว่านั้นอีกก็ไม่ต้องพูด เพราะธรรมะนี้ลึก จนกระทั่งสอนด้วยการหุบปากเงียบนั่นแหละคือการสอนที่แท้จริง ฉะนั้นเราก็ไม่พูด ไม่ต้องพูด ก็กลายเป็นว่าอยู่ให้ดู มีชีวิตอยู่ในลักษณะหนึ่งให้คนดู และให้เขาดูเอาเอง

การที่เราอยู่ให้ดูนี่แหละคือการสอน การที่เราทำอะไรอยู่ตามปกติของเรา นั่นคือการสอนและการพูด เขาดูเอาเอง เขาฟังเอาเอง เขาเรียก thunder-like silenec ของวิมลเกียรติ ที่เรากำลังเขียนภาพสุดทางโน้น พอมัญชุศรีบอกให้วิมลเกียรติแสดงทางไปนิพพาน วิมลเกียรติก็หุบปากเหมือนปากคางคกไปเลย คือ นิ่งอย่างฟ้าผ่า การนิ่งอย่างฟ้าผ่าของวิมลเกียรตินิ่งอย่างนี้ เป็นวิธีสอนของพวกเซ็นมีอยู่หลายเรื่องหลายโกอาน หลายบันทึก พุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าอาจจะมุ่งหมายอย่างนี้ ไกลถึงอย่างนี้ ฉะนั้น จึงไม่พูดอะไรมากนักเกี่ยวกับไปสอน เว้นไว้แต่เป็นพระ

ที่เรากำลังพูดกันนี้ พูดถึงชีวิตทั่วไปของฆราวาสทั่วไป ของมนุษย์ทั่วไปไม่ใช่พระ แต่**พอถึงพระ**แล้วทำอย่างนั้นไม่ได้ พอเป็นภิกษุในศาสนาจะอยู่นิ่งไม่ได้ พอทำได้กี่คน พระพุทธเจ้าจะทรงไล่ไป พอเข้าใจธรรมะแล้วก็ไล่ไป ไปสอน ไปสอน ไปสอน อย่าไปทางเดียวกัน สองคนให้แยกกันไปทางละคน จะได้รู้กันมาก ๆ เราก็รู้เจตนาของพระพุทธเจ้าดีว่าต้องการจะให้ภิกษุทำตนเป็นแสงสว่าง ไม่ทันจะเป็นพระอรหันต์หรอก เพียงแต่เข้าร่องเข้ารอย คือเป็นแค่เพียงพระโสดาบันเท่านั้นก็ไล่ไปแล้ว ไล่ไปเลย ให้ไปทำตนเป็นแสงสว่าง ให้ไปช่วยกันเผยแพร่ธรรมะนี้

ที่จริงไม่ได้ตั้งใจจะพูดเรื่องนี้ ตั้งใจจะพูดเรื่อง **ชีวิตมนุษย์ว่าเกิดมามันควรจะได้อะไร**กี่ขั้น กี่ระดับ แล้วก็เลยชวนให้นึกถึงมนูธรรมศาสตร์ เรื่องชีวิต ๔ ขั้นที่ดีที่สุด แล้วก็เรื่องเซ็น เรื่องจับวัวของจีน ๑๐ ภาพนี้ หรือว่าเรื่องภูมิสี่ของพวกอภิธรรม กามาวจรภูมิ รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ โลกุตตรภูมิ ๔ ภูมินี้แล้วต้องเป็นเรื่องในชั่วชีวิตนี้ **อย่าไปหลงตามพวกนั้นว่าต้องตายเข้าโลงไปแล้วอีกกี่สิบครั้งจึงจะได้** อย่างนี้เสียเวลาเลื่อนไปไกลโน่น อาตมาอยากจะใช้คำหยาบ ๆ ยอมเป็นคนเลวพูดคำหยาบว่า เป็นบ้าไปที่ไปสอนคำสอนของพระพุทธเจ้าผิด ลองไปฟังกันดูเถอะ เขาสอนกันอย่างนั้นทั้งนั้นแหละเรื่องภูมิ ๔ เขาสอนกันอย่างนั้น

อาตมาอยากจะใช้คำหยาบ ๆ

ยอมเป็นคนเลวพูดคำหยาบว่า

เป็นบ้าไปที่ไปสอนคำสอนของพระพุทธเจ้าผิด

ชาติ - ความเกิด หมายถึง เกิดทางใจ เป็น โลภ โกรธ หลง

คำว่า **"ชาติ"** ก็เหมือนกัน หมายถึง เกิดจากท้องแม่แล้วเข้าโลง นับเป็นชาติกันทั้งนั้น แต่**ชาติในภาษาธรรมะ**ไม่ใช่อย่างนั้น **มีความคิดเป็นตัวกู-ของกู ยกหูชูหาง คือ มีความโลภ หรือความโกรธ หรือความหลงขึ้นมาครั้งหนึ่ง เรียกว่าชาติหนึ่งทั้งนั้น** เพราะฉะนั้น คนที่มีตัวกูจัดนี้ วันหนึ่งก็เกิดได้หลายร้อยชาติ หลายพันชาติ คือ อึดอัดขัดใจได้ทุกเรื่องในชีวิตประจำวัน เพราะฉะนั้น ถ้ามีอึดอัดขัดใจได้ในวันหนึ่งยี่สิบครั้ง มันก็คือเกิดยี่สิบชาติ คือหลายสิบชาติ คล้ายกับว่าเป็นโรคเส้นประสาทอยู่ด้วย มีอึดอัดขัดใจได้มากเป็นหลายร้อยครั้งไปเลยวันหนึ่ง ๆ แล้ว **ให้ถือว่า ชาติหนึ่ง ๆ นั้นคือบทเรียน** เมื่อหลายร้อยชาติหลายพันชาติหลายหมื่นชาติเข้า จะ**เจ็บแสบเจ็บปวด จะนึกขึ้นได้ ผลของการเกิดหลายร้อยชาติหลายพันชาติก็เลื่อนภูมิได้** จากกามาวจรภูมิสู่อะไรภูมิขึ้นมา

กิเลสของรูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ เป็นไปในรูปนี้

เขาจึงเรียกว่าพรหม

ไม่เกี่ยวกับกามารมณ์เลย

แต่กระด้างที่สุดเลย มานะทิฏฐิมากที่สุด

พวกรูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ นี้ มีตัวกูจัดแรงขึ้นไปกว่า ทั้งที่ไม่เกี่ยวกับกามคุณ พวกนี้ดื้อกระด้างไม่ใช่เพื่อกามคุณ ดื้อกระด้างเพียงเพื่อตัวกู เป็น**ตัวกูที่จะไม่ยอมใคร** ฉะนั้น กิเลสของพวกนี้จึงเป็นไปในทางมานะทิฏฐิ ดื้อกระด้าง เป็นตัวกู ยกหูชูหาง ต้องระวังให้ดี กิเลสของรูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ เป็นไปในรูปนี้ เขาจึง**เรียกว่าพรหม** ไม่เกี่ยวกับกามารมณ์เลย แต่กระด้างที่สุดเลย **มานะทิฏฐิมากที่สุด** พวกพรหมนี้ ถ้าพวกกามาวจรก็เห็นแก่กามคุณเป็นสรณะ ถ้าจะได้กามารมณ์ละก็ยอมได้ง่าย ฉะนั้น ตัวกู-ของกู ก็ไม่ค่อยจัดอย่างพวกพรหม คนหนุ่มคนสาวอาจจะยอมได้ง่าย ๆ แต่คนแก่สูงอายุนี้ อาจจะไม่ยอม ถือทิฏฐิมานะกระต่ายขาเดียว อะไรก็ตามความรู้ ความคิด ความเห็น ทิฏฐิอะไรก็เป็นไปได้ ฉะนั้น ต้องละอีกทีหนึ่ง ต้องผ่านอีกทีหนึ่ง จึงจะเป็นเรื่องหมดตัวกู-ของกู เป็นโลกุตตรภูมิ

กามาวจรภูมิ คือ *กามาวจร+ภูมิ* นี้ *กามะ แปลว่า กาม อวจระ* แปลว่า *เที่ยวไป* ลงไปเที่ยวในนั้น กระโจนลงไปเที่ยวในนั้น คำว่า อวจระอวะ แปลว่า *ลง* จะระ แปลว่า เที่ยว ภูมิ แปลว่า *ชั้น* **กามาวจรภูมิ** แปลว่า **ภูมิ หรือขั้นที่ท่องเที่ยวไปในกาม รูปาวจรภูมิ** ก็คือ ภูมิหรือชั้นที่**ท่องเที่ยวไปในรูป** รูปวัตถุไม่เกี่ยวกับกาม **อรูปาวจรภูมิ** คือภูมิ หรือชั้นจิตที่**ท่องเที่ยวไปในที่ไม่มีรูป** เช่นเกียรติยศ ไม่มีรูป หลงเกียรติยศ หลงตัวกูยกหูชูหาง กูดี กูเด่น มึงต้องเชื่อกูอย่างนี้ กูเรียนมามากกว่ามึง กูเป็นฆราวาส แม้มึงเป็นพระ กูก็ยังดีกว่า อย่างนี้ก็มี นี่เรียกว่า อรูปาวจรภูมิ หรืออย่างเลวมาก คือหลงเกียรติอย่างเลวมาก ถ้า**เป็นโลกุตตรภูมิ** เขาไม่มีคำว่า อวจระ โลกุตตรภูมิ *โลกะ-โลก อุตตระ-เหนือ ภูมิ-ชั้น* ชั้นที่อยู่เหนือโลก ก็หมายความว่า เหนืออวจระ ๓ อันนั้น เหนือกาม เหนือรูป เหนืออรูป **จึงเป็นเรื่องลดบรรเทาตัวกู** ลดตัวกู ลดอัสมิมานะ ลดอหังการมมังการ

พวกที่เป็นวนปรัสถ์ คือนั่งพิจารณาชีวิตในด้านในอยู่เป็นเวลานานนี้ จะพบว่าศัตรูตัวร้ายกาจที่สุดนี้คือหังการนี่เอง ทำความรู้สึกว่าตัวกู อหังการนี้ มีมาสำหรับจับกู จับฉันใส่ลงไปในนรกทั้งเป็น ๆ ถ้าเข้าใจข้อนี้ได้ละก็ใช้ได้ **ตัวกูหรืออหังการ**นั่นแหละ **มีขึ้นมาสำหรับจับมนุษย์ใส่ลงไปในนรกทั้งเป็น ๆ** เร่าร้อนชนิดที่ว่าไม่มีที่สิ้นสุด ร้อนยิ่งกว่าไฟแต่ทว่าเย็นเยือก **ความร้อนที่เย็นนี้มันเผา มันเผาอย่างยิ่งกว่าไฟที่ร้อน** หรือ **ความมืดสีขาวนี้น่ะปิดบังยิ่งกว่าความมืดสีดำ** ให้ระวังความมืดสีขาวนี้ หรือไฟที่เปียก ที่เย็นนี้

พวกวนปรัสถ์ คือคนอายุ ๖๐ ปีแล้วนั่งมองด้านใน มองให้เห็น**รู้จักตัว**นี้ละก็เรียกว่า **จะได้รู้ร่องรอยของโลกุตตรภูมิ** ก็จะอยู่เหนือความรู้สึก ตัวกู-ของกู จึงจะเป็นวนปรัสถ์ จะเป็นสันยาสีไปได้ในที่สุด ถ้าเรียกอย่างพุทธศาสนาเรียกว่าเข้าขั้น ขั้นโลกุตตรภูมิ เด็ก ๆ ไปไม่รอด หนุ่ม ๆ สาว ๆ ก็ไปไม่รอด ที่เป็นพระอรหันต์อายุ ๑๕ ได้นั้น กรณีพิเศษ อย่าเอามาพูดเลย แล้วจะจริงหรือไม่จริงก็ไม่รู้ ในพระไตรปิฎกไม่มี มีแต่ในพระอรรถกถา เช่นอรรถกถาพระธรรมบท เป็นเรื่องจริงหรือไม่ก็ไม่รู้ แต่ถ้าเรายอมรับให้ว่า เด็กบางคนมีอะไร *genious* พิเศษมา เข้าใจอะไรได้ เข้าใจชีวิตได้ เข้าใจอารมณ์ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อะไรได้ แล้วเลยเข้าใจในสิ่งทั้งปวงได้ก็ได้ อายุ ๑๗ ปี เป็นพระอรหันต์ก็ได้ แต่ไม่ใช่มาตรฐานไม่ต้องพูดถึง ที่พูดถึงควรจะเป็นอายุขนาด ๔๐ ปี ข้ามกามาวจรภูมิได้ ๕๐-๖๐ ปี ข้ามรูปาวจรภูมิอรูปาวจรภูมิไปได้ แล้ว ๖๐ ปีขึ้นไป พยายามให้เข้าไปในคลองของโลกุตตรภูมิก็พอแล้ว เกิดมาทีหนึ่งก็ไม่เสียชาติเกิด

เหตุไรคนในโลก จึงเข้ามาพุทธศาสนาไม่ได้

ตั้งใจจะพูดเรื่องที่ว่าทำไม? คนในโลกสมัยนี้ พวกฝรั่ง พวกอะไรที่เรานิยมยกย่องพวกเขาว่า **มีการศึกษา มีความเจริญ ทำไมจึงเข้าใจพุทธศาสนาไม่ได้?** ก็เพราะเขาไม่ยอมรับระบบ ๔ ขั้นนี้เลย ไม่ประสีประสา ไม่รู้ไม่ชี้ ถึงเราจะไปพูดให้ฟังก็เหมือนกับไปเป่าปี่ให้เต่าฟัง หรืออะไรอยู่นี้ มันก็พูดกันไม่รู้เรื่อง เพราะฉะนั้น **ถ้าไม่ยอมรับระบบชีวิตที่เลื่อนขึ้นไปตามขั้นแล้ว การสอนพุทธศาสนานี้สอนยากเย็นที่สุดเลย** สอนกันไม่ได้ **เพราะว่าพุทธศาสนาสอนในเรื่องละตัวกู-ของกู** เป็นเรื่องโลกุตตรภูมิ เป็นเรื่องของพวกวนปรัสถ์ ซึ่งนั่งมองชีวิตในด้านในอยู่เป็นชั่วโมง ๆ เขาทำให้เป็นไปไม่ได้ ทำได้แต่เพียงไปนั่งห่มผ้าให้พระพุทธรูป ไปนั่งจุดตะเกียงตลอด ๒๔ ชั่วโมง หรือว่าพูดเพ้อไปตามนั้น ย่อมเป็นไปไม่ได้ ในทางที่จะเข้าถึงหัวใจของพุทธศาสนานี้

ตามโบสถ์ของพวกจีน ศาลเจ้าของพวกจีนมีแต่เรื่องอย่างนี้ทั้งนั้นในเรื่องพุทธศาสนา จุดธูปจุดเทียนตลอด ๒๔ ชั่วโมง ห่มผ้าให้พระพุทธรูป มีเครื่องผลไม้ ดอกไม้วางอยู่ตรงหน้า แล้วก็แต่งยูนิฟอร์ม แล้วก็เอาพระสูตรที่สูงสุด เช่น กิมกังเกง มาอ่าน-อ่าน-อ่าน แล้วก็นั่งพนมมือฟังหลับตาฟัง แล้วก็นั่งทำสมาธิมุ่งหมายยังสุขาวดีอย่างนี้จนกระทั่งตาย ทำอย่างนี้ก็เป็นพุทธศาสนาแบบของพวกนี้ ไม่ใช่แบบของพระพุทธเจ้าที่เราเข้าใจ

พวกฝรั่งก็เหมือนกัน **ไม่มองลึกถึงว่า ชีวิตนี้ควรจะได้อะไรในวาระสุดท้าย** ก็เลยถือความรู้ทางพุทธศาสนาเป็นความรู้แปลก ๆ บ้าง เป็นเครื่องประดับเกียรติบ้าง ถ้าเป็นโปรเฟสเซอร์เขาก็สอนพุทธศาสนาเป็นวิชาที่แปลก ได้เกียรติบ้างอะไรบ้าง ฉะนั้น เขาจึงรับพุทธศาสนาไม่ได้ด้วยเหตุหลายอย่าง เหตุที่สำคัญก็คือว่า **เขาไม่เข้าใจชีวิตในความหมายทั่วไป ว่าเราเกิดมาต้องได้สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้** เพราะฉะนั้น **มนุษย์** จะอยู่ในสภาพเดียวอย่างเดียวนั้นไม่ได้ **มนุษย์ต้องเลื่อนชั้นตัวเอง** เลื่อนชั้นสัก ๔ ชั้น ตามหลักของมนูธรรมศาสตร์นี้ก็ได้ หรือว่า ๑๐ ขั้นอย่างแบบพวกเซ็นจับวัวนี้ก็ได้ หรือว่า ๔ ชั้น อย่างพวกอภิธรรมสอนภูมิ ๔ นี้ก็ได้ ขอให้เลื่อนเถอะ จะได้ถึงจุดสูงสุดที่มนุษย์ควรจะได้ **อย่ามาปักหลักขุดหลุมฝังตัวเองด้วยทิฏฐิมานะเรื่องตัวกู-ของกู**อยู่ พวกอังกฤษก็มีทิฏฐิเรื่องตัวกู-ของกูจัดอย่างนี้ เขาถือว่าเป็นชาติที่มีการศึกษาก้าวหน้ากว่าชนชาติไหนหมดในโลก ความเป็นนักปราชญ์ของเขาสูงกว่าชนชาติไหนหมดในโลก นั่นแหละคือขุดหลุมฝังตัวเอง ไม่อาจจะเลื่อนชั้นไปตามลำดับที่ธรรมชาติกำหนดให้ คนไม่รู้ว่าธรรมชาติกำหนดให้ร่างกายและจิตใจเปลี่ยนไปตามลำดับ

ร่างกายคนเรานี้ ควรจะมีความคิดนึกพอใจในกามารมณ์ไปได้ก็ชั่วที่ธรรมชาติกำหนดไว้ อายุเท่านั้นเท่านี้ พอพ้นนั้นไปมันก็ถอยกำลัง หรือว่ามันจืดชืด หรือมันเบื่อไป มันก็ต้องเปลี่ยนเป็นเรื่องอื่น เป็นเรื่องที่ไม่ใช่กามารมณ์ แปลว่าชอบเปียกมานานแล้ว ก็ต้องชอบแห้ง ชอบแห้งไปนานตามสมควรแล้วก็เปลี่ยนชอบที่ยิ่งไปกว่านั้น คือไม่เปียกหรือไม่แห้ง

ถ้าเราทำความเข้าใจกันไม่ได้ในเรื่องที่ว่าชีวิตนี้ต้องเลื่อนชั้นและชั้นต่าง ๆ ได้มีอยู่จริงตามธรรมชาติกำหนดให้เช่นนี้แล้ว **จะพูดธรรมะชั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนากันไม่รู้เรื่องแน่** ฟังไม่รู้เรื่องแน่ **ใครที่ทำเป็นว่ารู้เรื่อง-รู้เรื่อง ก็เป็นเรื่องเล่นละครบ้าง** เป็นเรื่องบ้า ๆ บอ ๆ บ้าง เป็นเรื่องไม่รู้จักตัวเอง ถึงขนาดที่เป็นบ้าชนิดหนึ่งบ้าง ยังตกอยู่ในฐานะที่เรียกว่าเป็นโมหะ เป็นความประมาท เป็นอะไรเหมือนกัน ปัญหามันอยู่ที่ว่ามนุษย์เดี๋ยวนี้ สมัยนี้ พวกฝรั่งโดยเฉพาะนั้นยิ่งจมดิ่งลงไปในกามาวจรภูมิ อยากแต่จะให้ลึกลงไป-ลึกลงไป-ลึกลงไป จมดิ่งลงไปในอันดับหนึ่ง คือกามาวจรภูมิ เพราะฉะนั้น เรื่องรูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ โลกุตตรภูมิ นี้พูดกันไม่รู้เรื่อง

เด็กหนุ่มสาวของไทยเรา กำลังเดินตามก้นพวกเด็กหนุ่มสาวฝรั่งก็เลยไปด้วยกันได้ มีน้อยคนที่จะมาเข้าใจและสนใจเรื่องภูมินี้ อย่างที่ตั้งสมาคมนั่นสมาคมนี่ของตนขึ้นมา ยุวพุทธหรืออะไรขึ้น ก็ยังไม่ถึง มันเป็นเรื่องเกียรติ เรื่องเครื่องมือของกามไปเสีย มันกลายเป็นหาเกียรติ เพื่อเครื่องมือของกามไปเสีย ยิ่งทรุดหนักลงไปอีก

อาตมาถึงไม่เห่อในเรื่องไปสอนพุทธศาสนาต่างประเทศอย่างนั้น

ให้ใครมาชวนเดี๋ยวนี้ ก็ไม่คิดอยากจะไปสอนพุทธศาสนาในต่างประเทศแก่พวกฝรั่ง

เพราะมองเห็นอยู่อย่างนี้

อยู่ที่นี่ก็ยังได้ผลดีกว่า

ถ้าใครสนใจจริงก็มาที่ประเทศไทย

แต่ก็มีบ้าง อาตมามองเห็นลู่ทาง เห็นวี่แววประพิมประพายของบางคนว่า คนเหล่านี้อาจจะเข้าใจธรรมะได้ แต่ก็น้อยมาก แล้วก็ไม่มีเวลาที่จะไปพร่ำพูด พร่ำสอน พร่ำชี้แจงกับเขาได้ ก็ต้องตามใจเขาไปอย่างนั้น ไปตามยถากรรม เพราะฉะนั้น **สินค้าของพระพุทธเจ้านี้ยิ่งไม่มีใครต้องการในสมัยที่โลกเป็นวัตถุนิยมจัดอย่างนี้** อาตมาถึงไม่เห่อในเรื่องไปสอนพุทธศาสนาต่างประเทศอย่างนั้น ให้ใครมาชวนเดี๋ยวนี้ก็ไม่คิดอยากจะไปสอนพุทธศาสนาในต่างประเทศแก่พวกฝรั่ง เพราะมองเห็นอยู่อย่างนี้ อยู่ที่นี่ก็ยังได้ผลดีกว่า ถ้าใครสนใจจริงก็มาที่ประเทศไทย จะได้มีอะไรที่ให้เขาได้บ้าง ถ้าเขามาถึงที่ จะไม่เปล่าเสียทีเดียว แต่ก็ไม่ใช่อวดดีคุยโตว่าเป็นผู้ทำได้ถึงที่สุดสมบูรณ์อะไร เพียงแต่ว่ามันคงจะได้บ้าง และแปลว่าเราสนใจที่จะให้ได้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ฉะนั้น เราพยายามจัดวัดของเราให้เป็นอุปกรณ์แก่ชีวิตแบบวนปรัสถ์ คือผู้ที่**เก็บตัวจากสังคม มองดูในด้านในตะพึด นี่คือความมุ่งหมายของสวนโมกข์** แต่ก็ยังทำได้ยากอย่างที่เห็น ๆ อยู่นี่ พระเณรก็ยังไม่ประสีประสาต่อชีวิตคือต่อตัวเอง ไม่รู้จักตัวเอง ไม่รู้จักว่าตัวเอง จะต้องเลื่อนชั้นของตัวเอง ก็ยังหลงอยู่ในเรื่องกามาวจรภูมิ

เราพยายามจัดวัดของเราให้เป็นอุปกรณ์แก่ชีวิตแบบวนปรัสถ์

คือผู้ที่เก็บตัวจากสังคม มองดูในด้านในตะพึด

นี่คือความมุ่งหมายของสวนโมกข์

เราต้องลองรับ code ของมนูธรรมศาสตร์ว่า เป็นพรหมจารีกันระยะหนึ่ง เป็นคฤหัสถ์กันระยะหนึ่ง เป็นวนปรัสถ์กันระยะหนึ่ง แล้วเป็นสันยาสีกันด้วยถ้าจะเป็นได้ ถ้าเป็นไม่ได้ก็ไม่ต้อง ส่วนจะแบ่งชีวิตเป็นปี ๆ นั้นไม่ต้องดีกว่า มันไม่เหมือนกัน บางคนเร็วบางคนช้า บางคนไปมีหวังต่อวาระสุดท้ายที่จะดับจิต นั่นละจึงจะเป็นได้ ก็ยังดีถ้ารู้ร่องรอยรู้ลู่ทางแล้ว แต่ว่า**ทุกคนควรจะอยู่ในรูปของวนปรัสถ์บ้าง** พยายามอยู่ในที่ที่จัดไว้เฉพาะ ตัดปัญหาสังคมออกไป ให้ตัวเองคุ้นเคยกับชีวิตในด้านของการงาน ในด้านของอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ **เพื่อศึกษากิเลส เพื่อศึกษาตัวกูของกู นี่อยู่เรื่อย ๆ ไป** เป็นระยะยาวระยะหนึ่งที่เป็นความหมายของคำวนปรัสถ์แท้ อยู่แถว ๆ นี้ก็ได้ ไม่ต้องไปถึงหิมาลัยหรอก เพราะว่า code ของพระมนูฯ วางไว้ถึงกับว่าอยู่ที่บ้านก็ได้ แต่ต้องไปปลูกกระท่อมอยู่มุมบ้านริมกอไผ่อยู่คนเดียว ไม่ยุ่งกับใคร นั่นจึงจะเป็นวนปรัสถ์ ทีนี้มันไม่ใช่เพียงแต่สถานที่ มันยังเกี่ยวกับระยะกาลและเวลาด้วย เช่น**ในพรรษา**อย่างนี้ **เป็นวนปรัสถ์ได้มาก**กว่านี้

ระยะในพรรษานี่จะขอเป็นวนปรัสถ์เต็มที่ เก็บตัวขนาดไม่ออกจากวัด อย่าว่าแต่จะไปกรุงเทพฯ หรือไปไหน ถ้าจะต้องถูกตำหนิติเตียนหรือถูกต่อว่า หรือราชการเขาจะถือว่าเป็นความผิด จะต้องถูกถอดถูกอะไรก็ยินดีที่สุดเลย รวมเป็นเดิมพันเพื่อประท้วงกันไปหมด

ความหมายของคำว่า วนปรัสถ์ ของเรา มันมีอยู่ว่าเรา**เก็บตัวในระยะพรรษาเป็นพิเศษ ให้มีเวลามองด้านในหรือทำหน้าที่ชีวิต**ในขั้นนี้ที่ ๓ ที่ ๔ นี้ ให้มันได้เสียเร็ว ๆ ก่อนแต่จะแตกตายทำลายขันธ์ แม้ว่าตัวเองไม่ต้องการอะไรก็อยากจะทำให้เป็นแบบฉบับให้คนอื่นเขาเอาอย่างได้โดยง่าย นี่คือการประท้วง ถ้าไม่มีหลักไม่มีเกณฑ์ ไม่มีระเบียบเป็นแบบฉบับอยู่ ก็ทำได้ยาก ใคร ๆ จะทำก็ยาก ทั้งที่พระมนูฯ วางระเบียบนี้ไว้เป็นพัน ๆ ปีมาแล้ว ไม่มีใครที่จะสนใจ ยิ่งละเลย ยิ่งดูหมิ่น ยิ่งดูถูกว่าเป็นเรื่องพ้นสมัย เป็นเรื่องบ้า ๆ บอ ๆ ไปเสียอีก เพราะฉะนั้น เราเป็นผู้ประท้วง ให้ทุกคนแบ่งชีวิตเป็น ๔ ขั้น ตาม code ของพระมนูฯ และให้เดินไปให้ตลอดทั้ง ๔ ขั้นก่อนแต่จะตาย ส่วนสันยาสีนี้ สมัยนี้ทำได้ง่าย อย่างอาตมานี้ อยู่ป่า ไม่พูด ไม่ไปไหน ยังทำเป็นสันยาสีได้ เพราะยังมีหนังสือพิมพ์ มีวิทยุ มีอะไรอยู่

การที่ส่งบทความไปลงหนังสือพิมพ์ หรือไปออกวิทยุ คือทำหน้าที่อย่างสันยาสีพร้อมกันไปกับวนปรัสถ์ **เราเก็บตัวได้มากที่สุด**ในที่เงียบสงัด ไม่ต้องไปไหน **ทำหน้าที่ส่องแสงสว่างแก่ผู้อื่นได้** แล้วการอยู่อย่างนี้ ยิ่งเป็นแสงสว่างที่ดี ถ้าใครได้เข้าใจผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ได้มองเห็นและเข้าใจ ก็ยิ่งเป็นสันยาสีอย่างยิ่งอยู่เหมือนกัน ส่วนคนที่อวดดีและโง่เกินไปนั้น ก็ช่วยไม่ได้ มีมานะทิฏฐิไม่เข้าใจอะไรได้ ก็ช่วยไม่ได้

ให้ทุกคนแบ่งชีวิตเป็น ๔ ขั้น ตาม code ของพระมนูฯ

และให้เดินไปให้ตลอดทั้ง ๔ ขั้นก่อนแต่จะตาย

ทีนี้ เราเอาระดับเวไนยชนเป็นมาตรฐาน มันควรจะพูดกันรู้เรื่องว่าชีวิตมีขั้นมีระดับอยู่อย่างนี้ แล้วพยายามเลื่อนขึ้นไป เลื่อนขึ้นไป ก็จะไม่เสียทีที่เกิดมา แล้วโดยเฉพาะเป็นมนุษย์ที่พบพระพุทธศาสนา เรื่องที่น่านึกน่าคิดมันมีอยู่อย่างนี้.

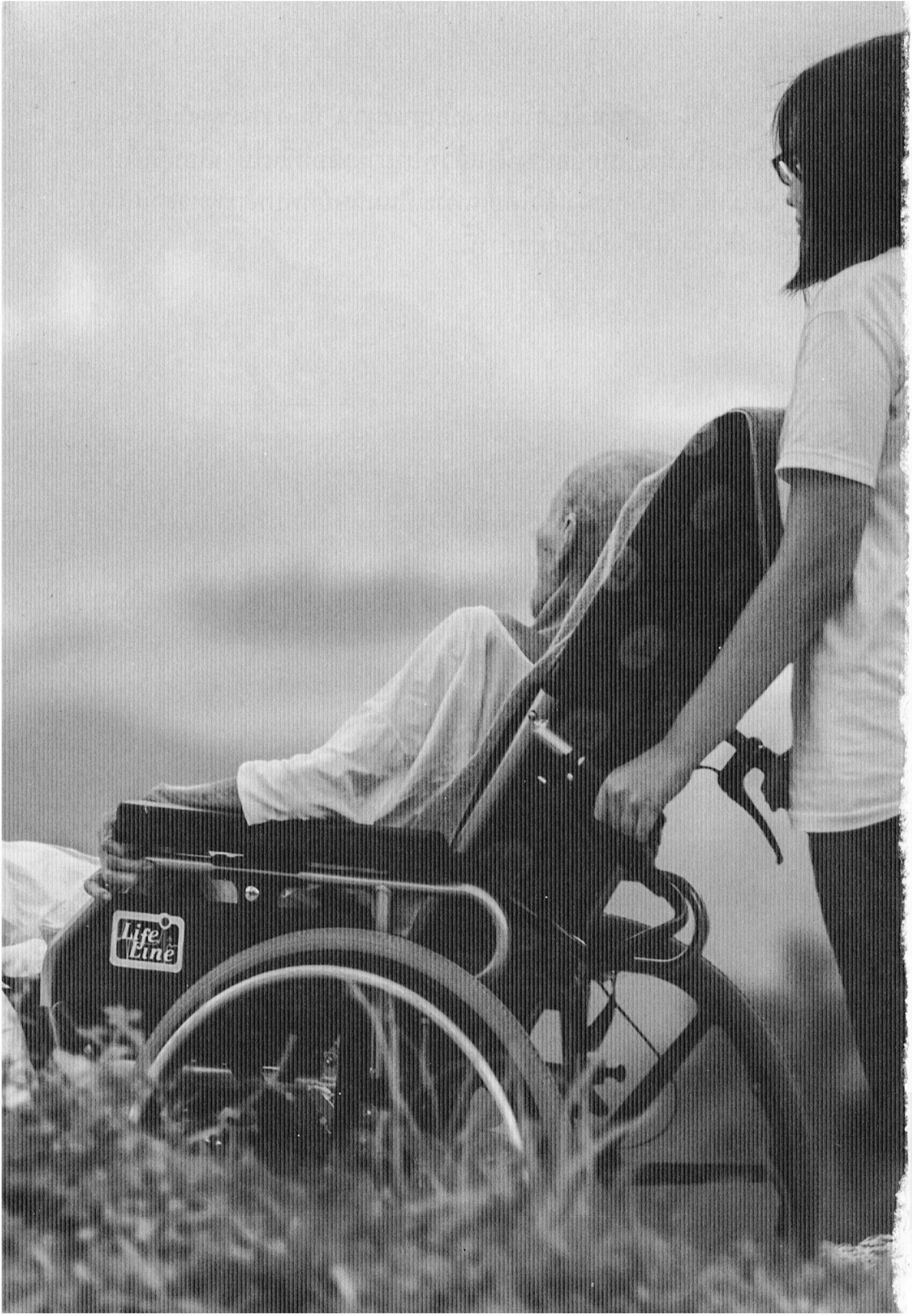
Life Line

กตัญญูอย่างไร

เมื่อพ่อแม่อยู่ในระยะสุดท้าย

เรื่อง พระไพศาล วิสาโล / เอื้อเฟื้อภาพ อรอนงค์ ทัศนาพิทักษ์

ความกตัญญูทำได้หลายวิธี

ที่สำคัญคือ ช่วยให้เขาเจ็บป่วยด้วยความทุกข์ทรมานน้อยที่สุด

ถึงแม้เราจะไม่ใช้เครื่องช่วยหายใจ

ไม่เจาะคอ ไม่ใส่ท่อ ไม่ผ่าตัดใหญ่

เราก็ยังสามารถทำอะไรได้อีกมาก เพื่อช่วยให้เขาตายสงบ

ในวงการแพทย์มีคำหนึ่งที่พูดกันบ่อยคือ “กตัญญูเฉียบพลัน” กรณีนี้มักเกิดกับลูกที่ไม่ค่อยมีเวลาดูแลพ่อแม่ เพราะงานเยอะ หรืออยู่ห่างไกล พอรู้ว่าพ่อแม่อยู่ในระยะสุดท้าย ก็มักจะขอให้หมอยื้อ ทำทุกอย่างเพื่อให้ตายช้าที่สุด วงการแพทย์กลัวมากกับโรคกตัญญู เฉียบพลัน เพราะหมอเองรู้อยู่ว่าไม่มีประโยชน์ที่จะยื้อ แต่คนที่เป็นโรค กตัญญูเฉียบพลันจะมาบังคับให้หมอทำนั่นทำนี่ ให้ทำเต็มที่เลยหมอ เท่าไหร่ก็ได้ผมพร้อมจ่าย

นอกจากนี้สังคมก็มีส่วนเรียกร้องลูกหรือญาติให้ทำเต็มที่ ถ้าเขาเลือกที่จะไม่ยื้อ ก็จะกดดันว่าทำไมไม่ทำเต็มที่ ทำไมไม่ผ่า ทำไม ไม่ใส่ท่อ ไม่ทำนั่นทำนี่ ถ้าลูกไม่ทำ ก็หาว่าเขาไม่กตัญญู พ่อแม่อุตส่าห์ เลี้ยงมา ตอบแทนบุญคุณเขาแค่นี้ก็ไม่ได้ นี่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บ่อย ๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเขาไม่เข้าใจว่า คนไข้ไม่สามารถรับอาหารได้แล้ว เพราะร่างกายของเขากำลังปิดสวิตช์ไปทีละระบบ รวมทั้งระบบย่อย อาหารก็ไม่ทำงานแล้ว แต่ลูกหรือญาติพี่น้องก็จะบังคับให้เขากิน ต้อง ฟีดอาหาร แต่อาหารที่ใส่เข้าไปมันไม่ย่อย กลายเป็นว่าอาหารไปอืด อยู่ข้างใน ก็ต้องดูดอาหารที่ค้างอยู่ออกมา แล้วก็ใส่เข้าไปใหม่ บางราย ที่ไม่กินอาหาร ก็แทงน้ำเกลือให้เขา ผลก็คือตัวบวม ที่บวมก็เพราะไต เสียแล้ว ไม่สามารถเอาน้ำออกจากร่างกาย ถ้าจะเอาน้ำออก ก็ต้องเจาะ ออกมา คนไข้ก็เจ็บตัวอีก

ถ้าจะกตัญญูจริง ก็ควรไตร่ตรองว่าที่อยากทำให้กับคนไข้ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยายนั้น มีประโยชน์ไหม หากคนไข้อยู่ในระยะสุดท้าย ร่างกายจะเสื่อมไปเรื่อย ๆ บางอย่างที่ทำให้คนไข้อาจมีประโยชน์ เช่น ใช้เครื่องช่วยหายใจในกรณีที่คนไข้หายใจไม่ค่อยได้ แต่บางกรณีคนไข้ หยุดหายใจไปแล้ว ก็ไปปั๊มเขาขึ้นมา หรือร่างกายไม่รับอาหารแล้ว ก็ไป บังคับให้เขารับอาหารทางสายยาง บางคนคิดว่าการให้อาหารทางสายยาง โดยเฉพาะในระยะสุดท้ายเป็นความกตัญญู แต่หารู้ไม่ว่ามันเป็นการ สร้างความทุกข์ทรมานให้กับคนไข้

คนเราถ้าจู่ ๆ หัวใจหยุดเต้นก็ควรปั๊ม ให้กลับมาหายใจดังเดิม อย่างนี้มีประโยชน์ เพราะว่าเขายังสามารถกลับมาใช้ชีวิตตามปกติได้ แต่กรณีคนไข้ระยะสุดท้าย แปลว่ารักษาไม่หาย ร่างกายเสื่อมลงไป เรื่อย ๆ จนไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตเหมือนเดิมได้ แนวโน้มคือตายแน่ ในเมื่อเขาจะตายก็ควรจะให้เขาตายอย่างสงบ ไม่ใช่ทุกข์ทรมานจนวาระ สุดท้าย เพียงเพราะต้องการยืดเวลาตายให้เนิ่นนานออกไป หรือชะลอ การเสียชีวิตเอาไว้

หลายคนตายด้วยความทุกข์ทรมาน เพราะญาติไม่ยอมรับ ความเป็นไป ไม่ยอมรับความตาย ไม่ยอมรับความจริงว่าร่างกายคนไข้ เป็นอย่างไร คิดแต่จะแสดงความกตัญญูคือทำทุกอย่างให้กับคนไข้ ถ้าไม่ตระหนักในเรื่องนี้ก็จะลงเอยด้วยการสร้างความทุกข์ทรมานซ้ำเติม กับเขา ทำให้เจ็บปวดโดยไม่จำเป็น

ความกตัญญูทำได้หลายวิธี ที่สำคัญคือ ช่วยให้เขาเจ็บป่วยด้วยความทุกข์ทรมานน้อยที่สุด ถึงแม้เราจะไม่ใช้เครื่องช่วยหายใจ ไม่เจาะคอ ไม่ใส่ท่อ ไม่ผ่าตัดใหญ่ เราก็ยังสามารถทำอะไรได้อีกมาก เพื่อช่วยให้เขาตายสงบ หรือตายโดยไม่เจ็บปวดมาก เช่น เยียวยาตามอาการ เขาเจ็บเขาปวดก็ให้ยาระงับปวด เขาหายใจเหนื่อยหอบก็ช่วยให้เขาหายใจดีขึ้น มีอะไรมากมายที่จะทำให้แก่ผู้ป่วย โดยไม่เพิ่มความทุกข์ทรมานให้เขา แถมช่วยให้เขาจากไปอย่างสงบด้วย

ไม่ตายอย่างทรมาน

การที่คนไข้หัวใจหยุดเต้นแล้วเราไม่ได้ใช้เครื่องปั๊มหัวใจ ไม่ได้แปลว่าเราทำให้เขาตาย ไม่ใช่การฆ่า อันนี้หมายถึงกรณีที่เป็นคนไข้ระยะสุดท้าย ยิ่งถ้าเรารู้ว่าเขาไม่ต้องการแบบนี้ด้วยแล้ว ก็ไม่ควรทำอย่างนั้นกับเขา หรือแม้เขาไม่ได้บอกว่าไม่ต้องการเครื่องปั๊มหัวใจ แต่ถ้าเรารู้อยู่แก่ใจว่า การปั๊มหัวใจไม่ได้ช่วยเขา มันจะทำให้เขาทุกข์ทรมาน เราก็ควรบอกหมอว่า ไม่ต้องปั๊มหัวใจ ถ้าหัวใจหยุดเต้น หรือถ้าหัวใจล้มเหลว ถ้าเขาหยุดหายใจก็ไม่ต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ อย่างนี้ไม่ได้เป็นการฆ่าเขา เป็นเพียงแค่ไม่ยื้อชีวิตของเขา แล้วยังช่วยให้เขาตายตามธรรมชาติ การยื้อชีวิตหรือการยืดการตายนั่นแหละคือการแทรกกระบวนการตามธรรมชาติ

เป็นการแสดงความปรารถนาที่จะตายตามธรรมชาติ

ไม่ต้องแทรกแซงกระบวนการธรรมชาติ

ไม่ต้องยืดความตาย ฉันพร้อมรับความตาย

ท่านอาจารย์พุทธทาสมีพินัยกรรมสั่งไว้เลยว่า ถ้าท่านป่วยหนัก ไม่ต้องพาไปโรงพยาบาล ท่านไม่ต้องการหอบสังขารหนีความตาย หลวงพ่อคำเขียนก็เหมือนกัน เขียนสั่งลูกศิษย์เป็นลายลักษณ์อักษรว่า ถ้าท่านป่วยหนักจนกระทั่งไม่สามารถสื่อสาร หรือบอกความต้องการของตัวท่านได้ ท่านสั่งว่า **ข้อหนึ่ง** ห้ามปั๊มหัวใจถ้าหัวใจหยุดเต้น **ข้อสอง** ถ้าหายใจไม่ได้ก็ไม่ต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ **ข้อสาม** ห้ามผ่าตัดใหญ่ ให้ท่านตายตามธรรมชาติ อันนี้ไม่ใช่เป็นการฆ่าตัวตาย แต่เป็นการแสดงความปรารถนาที่จะตายตามธรรมชาติ ไม่ต้องแทรกแซงกระบวนการธรรมชาติ ไม่ต้องยึดความตาย ฉันพร้อมรับความตาย ฉันไม่กลัวความตาย คนสมัยก่อนอย่าง เช่น คุณตาของท่านอาจารย์พุทธทาส เมื่อป่วยหนักใกล้จะตาย ก็เลิกกินอาหาร กินแต่น้ำและยา ต่อมาก็บอกว่า ยาไม่กินแล้ว กินแต่น้ำ ที่เลิกกินอาหารและยาไม่ใช่เพราะต้องการฆ่าตัวตาย แต่รู้ว่ากินไปก็ไม่มีประโยชน์

ดูแลแบบประคับประคอง

มีวิธีอื่น ที่นอกจากไม่สร้างความเจ็บปวดเพิ่มแก่คนไข้แล้ว ยังช่วยลดความเจ็บปวด เรียกว่า การดูแลแบบประคับประคอง นั่นคือ ถ้าเรายอมรับว่าเขาอยู่ในระยะท้ายแล้ว ก็ช่วยให้เขาไม่ทุกข์ทรมาน และช่วยให้เขามีคุณภาพชีวิตที่ดีเท่าที่จะทำได้ รวมทั้งช่วยให้เขาได้ทำทุกอย่างที่อยากทำ เช่น ช่วยให้เขามีเวลาพูดคุยกับลูกหลาน คนรัก โดยไม่มีอะไรมาเจาะคอ เขาจะมีความสุขมาก

การดูแลแบบประคับประคองนั้นไม่ได้ทำเพื่อยืดหรือชะลอการตาย แต่ช่วยทำให้เขาตายอย่างสงบ ไม่ทนทุกข์ทรมาน อย่างนี้ถือเป็นความกตัญญูมากกว่า ถึงแม้จะไม่เจาะคอ ไม่ใส่ท่อ ไม่ใช้เครื่องช่วยหายใจ ไม่ผ่าตัดใหญ่ ก็ไม่ได้แปลว่าเราไม่รัก ไม่กตัญญู ที่เราไม่ให้ทำเพราะเรารู้ว่าไม่มีประโยชน์ เรารู้ว่ามีวิธีอื่นที่ดีกว่า คือการดูแลแบบประคับประคอง ซึ่งเป็นการดูแลที่ไม่ได้มุ่งยืดการตายให้ยาวนานออกไป หรือมุ่งให้ชีวิตอยู่ได้นานที่สุด แต่ช่วยให้คนไข้อยู่อย่างสุขสบายเท่าที่จะทำได้จนกระทั่งหมดลม

มีงานวิจัยในสหรัฐอเมริกาบอกว่า คนไข้ที่ไม่ต้องการยื้อแต่เลือกรับการดูแลแบบประคับประคองระยะท้ายที่โรงพยาบาลหรือที่บ้าน มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า และอายุยืนยาวกว่าคนไข้ที่ถูกยื้อในห้องไอซียู เช่นสมมติว่าคนไข้ที่อยู่ในห้องไอซียูยื้อชีวิตได้ ๙ เดือน คนไข้โรคเดียวกัน ที่ดูแลแบบประคับประคองอยู่ได้ ๑๒ เดือน นอกจากอยู่ได้นานกว่าแล้ว คุณภาพชีวิตก็ดีกว่า นี้คือสิ่งที่เราควรรู้ ควรศึกษา และใคร่ครวญให้มาก ผู้คนทุกวันนี้ทุกข์ทรมานกันมาก เพราะไม่ได้คิดเรื่องนี้จริงจัง แต่เดี๋ยวนี้มีหลายคนเขียนแสดงเจตจำนงไว้เลยว่าไม่ต้องการยื้อ เพื่อให้ลูกหลานปฏิบัติตามคำแนะนำ หรือคำสั่งที่พ่อแม่ระบุไว้ คำสั่งนี้เรียกอีกอย่างว่าพินัยกรรมชีวิต

การดูแลแบบประคับประคองนั้นไม่ได้ทำเพื่อยืดหรือชะลอการตาย

แต่ช่วยทำให้เขาตายอย่างสงบ ไม่ทนทุกข์ทรมาน

อย่างนี้ถือเป็นความกตัญญูมากกว่า

ที่จริงควรคิดต่อไปด้วยว่า แม้กระทั่งการรักษาด้วยการใช้แสง ฉีดคีโม ผ่าตัด ถึงแม้ว่าผู้ป่วยยังอยู่ในสภาพที่รู้เนื้อรู้ตัว แต่ถ้ามะเร็งเข้าสู่ระยะ ๔ หรือป่วยระยะท้าย ก็ควรคิดว่า วิธีการเหล่านี้จะเอาไหม มีประโยชนแค่ไหน หลายคนบอกว่าไม่เอาแล้ว ในเมื่อฉันอยู่ในระยะท้ายแล้ว วิธีแบบนั้นฉันไม่เอา เพราะไม่มีประโยชน์ เพราะนอกจากเสียเงินแล้วยังเจ็บตัว ไม่ได้ช่วยทำให้มีชีวิตยืนยาวขึ้น ฉันขอใช้ชีวิตช่วงสุดท้ายอย่างมีคุณภาพดีกว่า เช่น อยู่กับลูกหลาน อยู่กับคนรัก ทำสิ่งที่รัก อย่างนี้สบายใจกว่า

ในระยะท้าย มีหลายคนเลือกแบบนี้ มีผู้ป่วยคนหนึ่งอายุราว ๘๐ พอรู้ตัวว่าเป็นมะเร็งระยะท้ายแล้ว ก็ปฏิเสธการรักษาที่โรงพยาบาล ขอกลับมาป่วยและตายที่บ้าน มีหมอมาช่วยดูแลเป็นครั้งคราว เพื่อลดความทุกข์ทรมาน ไม่มีการใส่ท่ออะไรทั้งสิ้น ช่วง ๒-๓ อาทิตย์ก่อนตายเขารู้สึกว่าเป็นช่วงเวลาที่เขามีความสุขมาก เพราะว่าได้ใช้ชีวิตช่วงท้ายอย่างที่ต้องการ มีเวลาคุยกับหลาน ๆ ที่คุยได้เพราะไม่มีการเจาะคอ หลานมาหาปู่ ปู่ก็คุญกับหลาน คุยกันเรื่องความตายแบบตรง ๆ ปู่อธิบายให้เห็นว่าความตายไม่ใช่เรื่องน่ากลัว มันเป็นธรรมดาของชีวิต พอถึงช่วง ๒-๓ วันสุดท้าย เขาบอกเลยว่า “ตอนนี้ร่างกายผมแย่ลงอย่างรวดเร็ว จิตใจก็แย่ลงอย่างรวดเร็วเช่นกัน ผมรู้สึกสับสน แม้กระนั้นผมก็ยังมีความสุข” เมื่อวาระสุดท้ายมาถึง เขาก็ตายอย่างสงบ ไม่ทุกข์ทรมาน จะเรียกว่าตายอย่างมีความสุขก็ได้ เพราะเตรียมตัวเตรียมใจไว้นานแล้ว

ขอให้ทำความเข้าใจกันให้ดี ถ้าจะกตัญญูกับพ่อแม่ ก็ไม่ควรยื้อชีวิตท่าน หากว่ายื้อแล้วท่านเจ็บปวดทุกข์ทรมาน เรามีวิธีแสดงความกตัญญูได้หลายอย่าง เพื่อช่วยให้ท่านตายอย่างสงบ ไม่เจ็บปวดมาก หรือช่วยดูแลจิตใจท่านให้สุขสบาย ถ้าเป็นชาวพุทธก็น้อมใจท่านให้นึกถึงพระรัตนตรัย น้อมใจระลึกถึงบุญกุศล รู้จักปล่อยวางทุกสิ่งทุกอย่าง ถ้าเป็นชาวคริสต์ ก็ให้นึกถึงพระเจ้า ถ้าเป็นมุสลิม ก็ให้นึกถึงพระอัลเลาะห์ ถ้าเป็นคนจีน ก็ให้นึกถึงเจ้าแม่กวนอิม รวมไปถึงความดีบุญกุศลที่ได้ทำ นึกถึงความภาคภูมิใจในชีวิตที่ผ่านมา คนที่ภูมิใจในชีวิตย่อมพร้อมตาย

แต่ก็มีหลายคนไม่รู้สึกภาคภูมิใจในชีวิต เพราะไม่ได้ทำความดีเท่าที่ควร เมื่อจะตาย จึงไม่พร้อมตาย อยากมีชีวิตอยู่ต่อไป จะได้มีโอกาสแก้ตัว เช่น อยากไปดูแลพ่อแม่ อยากให้เวลากับลูกมากขึ้น เพราะที่ผ่านมาใช้ชีวิตแบบสำมะเลเทเมา ทิ้งลูก ตอนนี้อยากมีชีวิตต่อไปเพื่อจะได้อยู่กับลูกนาน ๆ เป็นการลบล้างความรู้สึกผิด บางคนก็อยากไปดูแลพ่อแม่เพราะไม่เคยดูแลท่านเลย คนเหล่านี้จะยอมรับความตายได้ยาก จะดิ้นรนต่อสู้กับความตาย ซึ่งทำให้ทุกข์ทรมานมากขึ้น

ถ้าจะกตัญญูกับพ่อแม่ ก็ไม่ควรยื้อชีวิตท่าน

หากว่ายื้อแล้วท่านเจ็บปวดทุกข์ทรมาน

เรามีวิธีแสดงความกตัญญูได้หลายอย่าง

เพื่อช่วยให้ท่านตายอย่างสงบ ไม่เจ็บปวดมาก

คนที่ภูมิใจในชีวิตที่ผ่านมา เมื่อใกล้ตาย ระลึกถึงความดีที่ได้ทำ หรือระลึกนึกถึงสิ่งที่ตนศรัทธาเขานับถือ เขาจะเกิดปีติปราโมทย์ ทำให้กลัวตายน้อยลง พร้อมตายได้มากขึ้น นี้เป็นสิ่งที่ผู้ดูแลช่วยได้ คือน้อมใจให้นึกถึงพระ ละทุกสิ่ง ปล่อยวางลูก เมีย ผัว คนรัก แม้กระทั่งงานการที่ยังค้างคา ก็ปล่อยวาง จะไปสวรรค์ชั้นไหนก็อย่าเพิ่งสนใจเลย มีบางคนตอนจะตายมีความมุ่งมั่นมาก อยากไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ จะได้ไปกราบพระเกศแก้วจุฬามณี ความอยากแบบนี้ก็ต้องวาง เพราะคนเราถ้าอยากอะไร ก็กลัวว่าจะไม่ได้อย่างที่อยาก ความกลัวนี้แหละที่จะทำให้จิตเศร้าหมอง ทำให้กลัวตายขึ้นมา เพราะฉะนั้น ถ้าชวนให้ผู้ป่วยนึกถึงพระ ละทุกสิ่งได้ รวมทั้งช่วยให้เขาปลดเปลื้องสิ่งค้างคาใจ เช่น มีการขอขมา ขออโหสิกรรม เขาก็จะจากไปได้ง่ายขึ้น และถ้าหากว่าผู้ป่วยตายอย่างสงบ ผู้ดูแลจะทำใจรับการจากไปของเขาได้ง่ายขึ้น.

เมล็ดพันธ์แห่งความรัก

เรื่อง ขวัญ เพียงหทัย / เอื้อเฟื้อภาพ อรอนงค์ ทัศนาพิทักษ์

จงทำในสิ่งที่คุณสามารถทำได้

จากการงานที่สวยงามเถิด.....

อย่าใส่ใจกับความอิจฉา ความเกลียดชัง

ที่คอยเหนี่ยวรั้งความตั้งใจของคุณ

และให้พยายามมีส่วนร่วม

ในการแพร่กระจายเมล็ดพันธ์แห่งความรักในทุกที่.....

เพื่อดอกไม้จะได้เติบโตเบ่งบานในชีวิตของทุกคน

หญิงชราคนหนึ่ง นั่งรถไฟไปยังสถานีสุดท้าย จากนั้น เธอจะนั่งรถกลับไปที่บ้านของเธอทุกวัน ขณะที่เธอกำลังนั่งบนรถไฟ เธอจะนั่งชิดขอบหน้าต่าง และเปิดหน้าต่างไว้เสมอ.....

เธอหยิบบางอย่างออกจากกระเป๋า และโยนออกไปข้างนอก.....

เธอทำเช่นนี้ทุกวันจนคนขายตั๋วชินชากับสิ่งที่เห็น..!

วันหนึ่ง มีคนถามเธอว่า คุณผู้หญิง กำลังทำอะไรเหรอ?

เธอตอบว่า "ฉันโยนเมล็ดกุหลาบ"

เขาเยาะเย้ย เมล็ดอะไรนะ

???

คุณผู้หญิงพูดว่า ใช่..!เมล็ดกุหลาบ..... เพราะฉันมองจากหน้าต่าง และเห็นว่า ข้างถนนดูมืดมน ไร้ชีวิตชีวา ฉันเป็นคนที่ชอบเดินทาง ฉันอยากให้ดวงตาของฉันเพลิดเพลิน ด้วยสีสันของดอกไม้

ชายผู้นั้นหัวเราะเยาะ ในคำพูดของหญิงชรา และตอบแกมประชดประชันว่า ฉันไม่คิดอย่างนั้น..... ดอกไม้จะเติบโตได้อย่างไรบนทางรถไฟ..!

เธอตอบว่า ใช่...ฉันรู้ว่า เมล็ดกุหลาบมากมายต้องสูญเปล่า แต่บางเมล็ด ก็ตกลงบนพื้นดิน.....

และเมื่อวันนั้นมาถึง ดอกไม้ จะเบ่งบานสวยงาม.....

ชายคนนั้นพูดว่า แต่มันก็ต้องการน้ำด้วยนะ.....

หญิงชรากล่าวว่า ฉันทำในสิ่งที่ฉันมี และต้องมีวันที่ฝนตกลงมาบ้าง.....

**ชายคนนั้นลงจากรถไฟโดยคิดว่า หญิงชราคงจะมีภาวะสมองเสื่อม.....

หลายวันผ่านไป ชายคนนั้น ก็นั่งรถไฟ.....

ขณะที่เขานั่งอยู่บนรถไฟ รถไฟกำลังแล่น เขาเหลือบไปเห็นดอกไม้ที่เติบโตบนขอบถนนเต็มไปหมด.....

เขาเห็นทิวทัศน์เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ สีสันของดอกไม้ลอดผ่านช่องหน้าต่างรถมากมาย ดูสนุกเพลินตา.....

ชายคนนั้นลุกขึ้นจากที่นั่ง เพื่อดูหญิงชราคนนั้น แต่ไม่พบเธอ

เขาถามคนขายตั๋ว ถึงหญิงชราคนนั้น คนขายตั๋วบอกกับเขาว่า หญิงชราเสียชีวิตแล้ว เมื่อหลายเดือนก่อน.....

ชายคนนั้นคร่ำครวญถึงการตายของหญิงชรา.....

เขาพึมพำกับตัวเองว่า ดอกไม้เติบโตขึ้นแล้ว.....

แต่จะมีประโยชน์อะไร?

หญิงชราได้ตายจากไปแล้ว

......

เธอไม่ทันเห็นความงามดอกไม้ที่เธอปลูก.....

ขณะเดียวกัน ที่นั่งข้างหน้าของชายคนนั้น เขาได้ยินเด็กสาวพูดกับพ่อของเธอ และเธอก็มีความสุขมาก

เธอพูดว่า โอ้พ่อ มองดูทิวทัศน์ ที่สวยงามนี้ซิ! ดูดอกไม้เหล่านี้ซิ! มันสวยงามเหลือเกิน..!

ชายหนุ่มจึงตระหนักรู้ ถึงความหมายของงานที่หญิงชราทำ แม้เธอจะไม่ได้เพลิดเพลินกับทิวทัศน์ของดอกไม้ก็ตาม แต่เธอก็ได้มอบของขวัญที่สวยงาม ให้กับผู้คนมากมาย.....

ข้อคิด

โปรดโยนเมล็ดกุหลาบของคุณออกไปเถิด..... ไม่สำคัญว่าคุณจะชอบดูดอกไม้นั้นหรือไม่..... แต่คนอื่นจะสนุกเพลิดเพลินกับการดูดอกไม้ที่คุณปลูกไว้แน่นอน.....

พยายามกระจายเมล็ดพันธ์แห่งความรัก ความสุขให้คนอื่น..... แม้จะไม่ได้รับการขอบคุณย้อนกลับมาถึงคุณก็ตาม

จงทำในสิ่งที่คุณสามารถทำได้ จากการงานที่สวยงามเถิด..... อย่าใส่ใจกับความอิจฉา ความเกลียดชัง ที่คอยเหนี่ยวรั้งความตั้งใจของคุณ และให้พยายามมีส่วนร่วมในการแพร่กระจายเมล็ดพันธ์แห่งความรักในทุกที่..... เพื่อดอกไม้จะได้เติบโตเบ่งบานในชีวิตของทุกคน.

ผู้ทำศาสนาเสื่อม

เรื่อง พุทธทาสภิกขุ / เอื้อเฟื้อภาพ อรอนงค์ ทัศนาพิทักษ์

...พวกภิกษุชั้นเถระ

ทำการสะสมบริขาร

ประพฤติย่อหย่อนในไตรสิกขา

เป็นผู้นำในทางทราม

ไม่เหลียวแลในกิจแห่งวิเวกธรรม

ไม่ปรารภความเพียร เพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่ถึง

เพื่อบรรลุสิ่งที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งในสิ่งที่ยังไม่ทำให้แจ้ง

ผู้บวชในภายหลังได้เห็นพวกเถระเหล่านั้นทำแบบแผนเช่นนั้นไว้

ก็ถือเอาไปเป็นแบบอย่าง...

ผู้ทำศาสนาเสื่อม[๑]

ภิกษุ ท.! มูลเหตุสี่ประการเหล่านี้ ที่ทำให้พระสัทธรรมเลอะเลือน จนเสื่อมไป สี่อย่างอะไรกันเล่า? สี่อย่างคือ

ภิกษุ ท.! พวกภิกษุเล่าเรียนสูตร อันถือกันมาผิด ด้วยบทพยัญชนะที่ใช้กันผิด เมื่อบทและพยัญชนะใช้กันผิดแล้ว แม้ความหมายก็มีนัยอันคลาดเคลื่อน ภิกษุ ท.! นี้ **มูลกรณีที่หนึ่ง** ซึ่งทำให้พระสัทธรรมเลอะเลือน จนเสื่อมสูญไป

ภิกษุ ท.! อีกอย่างหนึ่ง พวกภิกษุเป็นคนว่ายาก ประกอบด้วยเหตุที่ทำให้เป็นคนว่ายาก ไม่อดทน ไม่ยอมรับคำตักเตือนโดยความเคารพหนักแน่น ภิกษุ ท.! นี้ **มูลกรณีที่สอง** ซึ่งทำให้พระสัทธรรมเลอะเลือน จนเสื่อมสูญไป

ภิกษุ ท.! อีกอย่างหนึ่ง พวกภิกษุเหล่าใด เป็นพหุสูตคล่องแคล่วในหลักธรรมพระพุทธวจนะ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา (แม่บท) ภิกษุเหล่านั้นไม่ได้เอาใจใส่บอกสอนใจความแห่งสูตรทั้งหลายแก่คนอื่น ๆ เมื่อท่านเหล่านั้นล่วงลับดับไป สูตรทั้งหลาย ก็เลยขาดผู้เป็นมูลราก (อาจารย์) ไม่มีที่อาศัยสืบไป ภิกษุ ท.! นี้ **มูลกรณีที่สาม**

---

๑. บาลี พระพุทธภาษิต จตุกฺก. อํ.๒๑/๑๙๗/๑๖๐.

ภิกษุ ท.! อีกอย่างหนึ่ง พวกภิกษุชั้นเถระ ทำการสะสมบริขาร ประพฤติย่อหย่อนในไตรสิกขา เป็นผู้นำในทางทราม ไม่เหลียวแล ในกิจแห่งวิเวกธรรม ไม่ปรารภความเพียร เพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุสิ่งที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งในสิ่งที่ยังไม่ทำให้แจ้ง ผู้บวชในภายหลังได้เห็นพวกเถระเหล่านั้นทำแบบแผนเช่นนั้นไว้ ก็ถือเอาไปเป็นแบบอย่าง จึงทำให้เป็นผู้ทำการสะสมบริขารบ้าง ประพฤติย่อหย่อนในไตรสิกขา เป็นผู้นำในทางทราม ไม่เหลียวแลในกิจแห่งวิเวกธรรม ไม่ปรารภความเพียร เพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุสิ่งที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งในสิ่งที่ยังไม่ทำให้แจ้งตามกันสืบไป ภิกษุ ท.! นี้ **มูลกรณีที่สี่** ซึ่งทำให้พระสัทธรรมเลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป

ภิกษุ ท.! มูลเหตุสี่ประการเหล่านี้แล ที่ทำให้พระสัทธรรมเลอะเลือน จนเสื่อมสูญไป.

ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส ขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์

ภาคหนึ่ง ผู้ชี้ขุมทรัพย์ หมวดที่ ๖ ว่าด้วยการเหละหลวมในธรรม

ผู้ทำศาสนาเสื่อม (หน้า ๑๐๘-๑๐๙)

บนถนนสายกลับบ้าน

เรื่อง สุชาติ สุขประสิทธิ์ / เอื้อเฟื้อภาพ อรอนงค์ ทัศนาพิทักษ์

บนถนนสายกลับบ้าน

มีแม่และบ้านเกิดรออยู่เหมือนที่เป็นมานับสิบปี

โลกแห่งความหวนคำนึงเป็นจริงได้ด้วยการไปเยือน

เช่นเดียวกับวันที่ต้องกลับคืนเมืองกรุง

ภาพยายกำลังกลับไปหาหลานเมื่อหลายปีก่อนยังชัดเจน

ทว่าในโลกความจริง

ผมมีภรรยารออยู่เพื่อร่วมกันดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า

ปีนั้นที่เข้ามาเรียนต่อในเมืองกรุง เด็กบ้านนอกเพิ่งมีบัตรประชาชน ใจเต้นแรงตื่นเต้นกว่าตอนมากรุงเทพฯ ครั้งแรกเป็นไหน ๆ ด้วยครั้งนั้นยังวัยเยาว์และมีพ่อแม่อยู่ข้างกาย ช่างต่างจากในวันแตกเนื้อหนุ่ม และมีความฝันเป็นเดิมพันอย่างสุดกู่ ยังโชคดีถนนสายเดียวกันนี้มีทางกลับ

จากวันนั้นถึงวันนี้ แม้ผมต้องไกลบ้านอยู่บ่อย ๆ แต่การกลับคืนถิ่นเกิดก็สลายความคิดถึงบ้านลงได้ ก่อนบทบาทหน้าที่จะส่งเสียงเรียกกลับมาอยู่ในโลกความจริงต่อไป ในจำนวนนั้นมีเหตุผลหนึ่งทำให้ต้องกลับบ้านอย่างไม่คาดฝัน ความตายของผู้คนอันเป็นที่รักทำให้ได้กลับบ้านมากครั้งกว่าปกติ แม้เป็นคนละความหมายกับการได้กลับมาเพื่อคลายคิดถึงก็ตาม

ผมพอเข้าใจอยู่บ้าง ว่าความตายเป็นสถานีสุดท้ายที่ทุกชีวิตต้องไปเยือน แต่ทุกครั้งจะมีคำถามในใจเสมอว่าผู้จากไปคิดถึงบ้านหรือเปล่า เพราะไม่เคยมีใครได้หวนคืนกลับมาเยี่ยมเยือนสักคน ญาติผู้ใหญ่วัยแปดสิบจบชีวิตด้วยโรคชรา สาเหตุให้ต้องกลับบ้านด่วนครั้งนี้ ยังคงเป็นคำถามเดิมเหมือนทุกครั้งที่ได้กลับบ้านในวาระเช่นนี้

อย่างไม่คาดคิด เด็กหญิงคนนั้นที่ไม่เคยเห็นหน้า มีเพียงเสียงหัวเราะพอได้ยินภายในรถตู้โดยสารที่จะพาหลายชีวิตคืนสู่เมืองกรุงสองรอบที่คนเป็นยายต่อสายถึงลูกสาว เพื่อให้หลานส่งเสียงมาทางโทรศัพท์มือถือ นั่งเบาะใกล้กันเลยพลอยได้ยินไปด้วย เมืองกรุงเป็นบ้านเกิดคนเป็นยายหรือเปล่า ผมไม่อาจรู้ได้ แต่คงไม่สำคัญเท่ากับมีสิ่งผูกพันรอให้กลับไปหา

เป็นไปได้ไหม การกลับบ้านที่ผมเข้าใจมาตลอดอาจไม่ครบความหมายแท้จริง ยิ่งเมื่อนึกถึงการจากไปของญาติผู้ใหญ่วัยชราและคนเป็นยายที่มีโอกาสนั่งรถตู้โดยสารร่วมทางกัน เรื่องราวช่างย้อนแย้ง และดูว่าทั้งหมดยิ่งห่างไกลจากคำตอบ เหลือเพียงคำถามเก่าถูกทิ้งเคว้งคว้างกลางใจ ถนนสายเดิมที่เดินทางนับครั้งไม่ถ้วนยามนี้ช่างแปลกตา หรือผมกำลังหลงทาง

ถึงขั้นนี้ผมชักสงสัยว่า หรือเอาเข้าจริงชีวิตต้องเป็นไปทำนองนี้ พบ-พราก จาก-เจอ คงไม่มีสิ่งใดเกินความจริงที่ปรากฏอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ว่าแต่เราได้เรียนรู้สิ่งใดจากเรื่องราวเหล่านี้บ้าง และถึงที่สุดชีวิตได้ดำเนินมาถึงวันนี้ก็บอกกลาย ๆ แล้วว่า จะยังมีครั้งต่อไปของการกลับบ้าน และผมมีบ้านให้กลับโดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลใด

ผ่านวันเวลามาอีกหลายปีทีเดียว และผมไม่ใช่เด็กหนุ่มผู้อ่อนไหว หรือแม้แต่ชายหนุ่มนักค้นหาตัวเองอีกต่อไป วันนี้ผมเป็นชายวัยกลางคนมีครอบครัวเป็นของตัวเอง แม้ชีวิตยังเป็นชีวิตเช่นเดิม แต่รายละเอียดย่อมเปลี่ยนแปลงตามวันเวลาและวัยอย่างไม่มีข้อยกเว้น

วันที่พ่อเสีย ผมต้องกลับบ้านด่วน การเผชิญหน้าความสูญเสียครั้งใหญ่ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ก็เข้าใจได้ด้วยตัวเองว่า ถึงที่สุดเรื่องนี้ไม่มีใครเลี่ยงพ้นความจริง ผมพบคำตอบตั้งแต่ตอนนั่งรถตู้โดยสารกลับบ้านแล้ว เพราะท่ามกลางความเสียใจยังมีความดีงามของพ่อผุดขึ้นในห้วงคิดตลอดทาง และไม่ว่าภพภูมิที่พ่อต้องไปอยู่แห่งหนใดผมมั่นใจว่าพ่อไปดี

ปีรุ่งขึ้น ผมออกจากงานประจำมาทำงานอิสระ การกลับบ้านเกิดกลายเป็นความสม่ำเสมอไปโดยปริยาย เดือนเว้นเดือนจะกลับบ้านครั้งหนึ่ง ผมถือว่าคือการกลับมาตุภูมิอย่างสมศักดิ์ศรี และภาคภูมิใจที่รู้ว่าแม่มีความสุขยามลูกอยู่ใกล้ ๆ นับเป็นช่วงเวลาสำคัญ ทั้งการพลัดพรากและการดำรงอยู่เช่นนั้น

ต้องยกความดีให้ภรรยา เพราะนอกจากเข้าใจยังใจกว้าง ยินดีให้ผมกลับบ้านเพื่อดูแลแม่ครั้งละสัปดาห์ เรื่องนี้ยังสอนผมด้วยว่าการจากคนที่รักคนหนึ่งเพื่อไปหาคนที่รักอีกคนหนึ่งนั้น เป็นทั้งความรักและความกตัญญูได้พร้อมกัน หลายปีผ่านมา แม่และภรรยาจึงเป็นคำตอบที่ผมเฝ้าถามตัวเองมานาน

บนถนนสายกลับบ้าน มีแม่และบ้านเกิดรออยู่เหมือนที่เป็นมานับสิบปี โลกแห่งความหวนคำนึงเป็นจริงได้ด้วยการไปเยือน เช่นเดียวกับวันที่ต้องกลับคืนเมืองกรุง ภาพยายกำลังกลับไปหาหลานเมื่อหลายปีก่อนยังชัดเจน ทว่าในโลกความจริง ผมมีภรรยารออยู่เพื่อร่วมกันดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า

ทุกวันนี้ ยามอยู่บนถนนสายกลับบ้าน ผมมักมองเรื่องราวสองข้างทางอย่างผ่อนคลาย.

พุทธทาสภิกขุในความทรงจำ

อรุณ เวชสุวรรณ

นักเขียนสายเลือดไชยา

โครงการจัดทำประวัติศาสตร์บอกเล่า กลุ่มงานจดหมายเหตุ

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

ยามสายของต้นปี พ.ศ. ๒๕๖๓ โครงการจัดทำประวัติศาสตร์บอกเล่ากลุ่มงานจดหมายเหตุ หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ได้รับโอกาสจาก อรุณ เวชสุวรรณ นักเขียนและเจ้าของสำนักพิมพ์อรุณวิทยา ซึ่งเป็นหนึ่งในสำนักพิมพ์ที่ได้รับโอกาสให้จัดพิมพ์เผยแผ่ผลงานของพุทธทาสภิกขุ เข้าร่วมสนทนาเกี่ยวกับความทรงจำที่มีต่อภิกษุนามพุทธทาส แม้เขาจะออกตัวว่าด้วยช่องว่างแห่งความอาวุโสอาจจะทำให้ไม่ได้ใกล้ชิดมากนัก แต่ทุกความทรงจำเกี่ยวกับพุทธทาสภิกขุและสวนโมกข์ จากนักเขียนผู้เข้มข้นด้วยสายเลือดไชยา ก็สะท้อนให้เห็นอีกหนึ่งบทบาทที่สำคัญของภิกษุนามพุทธทาส ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมในท้องถิ่น จนเป็นเหตุให้ครั้งหนึ่งเมืองที่ดูแสนจะห่างไกลจากความเจริญอย่างไชยากลับกลายเป็นจุดนัดพบของปราชญ์ปัญญาชน และกลุ่มคนที่สนใจในพุทธศาสนาที่ปรารถนาจะเดินทางไปให้ถึง

"...ตอนกลางคืนนอนยังได้ยินเสียงเสือ" สวนโมกข์ในความทรงจำวัยเด็กของ อรุณ เวชสุวรรณ

แม้ภาพความร่มรื่นของแมกไม้ที่ใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมแบบที่อาจเรียกได้ว่า 'ป่า' ภายในสวนโมกข์ ไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปัจจุบันจะสร้างความประทับใจให้กับผู้คนจำนวนไม่น้อย ที่มีโอกาสได้เดินทางไปสัมผัส แต่ข้อมูลจากคำบอกเล่าของอีกหลากหลายบุคคลที่ถือกำเนิดหรือเติบโตมาในเมืองไชยาเมื่อหลายทศวรรษก่อน ยิ่งสร้างความน่าตื่นตาตื่นใจให้กับคนไกลบ้าน ไกลยุค เมื่อต้องจินตนาการถึงดินแดนที่ภิกษุหนุ่มรูปหนึ่ง ได้เลือกเป็นชัยภูมิในการเผยแผ่งานธรรม

"บรรยากาศสมัยเป็นเด็กกับสวนโมกข์ปัจจุบันผิดกันลิบลับ ผิดกันมาก ยิ่งทางหลวงสาย ๔๑ ผ่านหน้าสวนโมกข์แล้ว ผิดกันมากทีเดียว สมัยก่อนสวนโมกข์นี่จะเงียบสงบ แล้วการก่อสร้างไม่มี และเดิมสวนโมกข์ชื่อเป็นทางการชื่อวัดธารน้ำไหล จะมีน้ำไหลออกมาจากภูเขา เพราะว่าใกล้บริเวณสวนโมกข์ ด้านหลังก็ดี ด้านข้าง ๆ ของภูเขานางเอที่อยู่หลังสวนโมกข์จะเป็นป่าทึบ ตอนหลังก็มีคนบุกรุกเข้าไปทำลายป่า เพื่อจะทำสวนยางพาราทั้งด้านหลัง ด้านข้าง ด้านอะไรไปทั่วเลย ท่าน (พุทธทาสภิกขุ) มีความเมตตากับคนสูงมาก ในการที่ว่าทำก็ทำไป แต่ท่านก็รู้ว่า ถ้าทำอย่างนั้นน้ำอะไรต่าง ๆ จะแห้งแล้ง ท่านก็ไม่ได้ต่อต้านหรือคัดค้านอะไร ชาวบ้านเขาก็สร้างขึ้นเรื่อย ๆ สมัยที่ผมไปอยู่รอบด้านของสวนโมกข์เป็นป่าทั้งนั้น ป่าละเมาะ พี่สาวผมที่ไปอยู่ข้างสวนโมกข์เล่าให้ฟังว่า ตอนกลางคืนนอน ยังได้ยินเสียงเสือ นอนที่บ้านยังได้ยินเสียงเสือ คิดดูว่าเป็นป่าขนาดไหน"

อรุณ เวชสุวรรณ ในวัย ๗๔ ปี ย้อนความทรงจำถึงบรรยากาศของสวนโมกข์เมื่อครั้งที่เขายังเป็นเด็ก

นักเขียนสายเลือดไชยา ให้ข้อมูลต่อไปว่า *"ตั้งแต่จำความได้ คุณยายผมนี่ท่านเป็นคนที่สนใจในด้านศึกษาปฏิบัติธรรม ถือศีลอุโบสถ ไปวัดทุกวันพระ ๘ ค่ำ ทำบุญตักบาตรเป็นประจำ แล้วเวลาไปพาผมไปด้วย...อย่างที่สวนโมกข์นี่ท่านก็พาผมไป เช่นว่า ไปทำบุญเดือนสิบ ซึ่งเป็นการทำบุญใหญ่ ท่านก็พาผมไปทุกครั้ง แล้วที่สวนโมกข์นี่ผมยังมีพี่สาวลูกพี่ลูกน้องไปมีที่ดิน ติดกับสวนโมกข์เลย ผมจะไปบ้านพี่สาวผมบ่อย ๆ แล้วพี่สาวกับพี่เขยคนนี้ ช่วยเหลืองานของสวนโมกข์มาโดยตลอด ผมไปที่นั่นแล้วก็เดินมาที่สวนโมกข์...*

"ทีนี้เมื่อก่อนสวนโมกข์ไม่มีทางที่จะไป ท่านอาจารย์พุทธทาส ท่านให้ชาวบ้านช่วยขุดถนน ขุดจากบ้านวัดแก้ว ยายของผมยังไปขุด แล้วบางทีก็ขุดกลางคืน ท่าน (พุทธทาสภิกขุ) ยังไปยืนดูเขาขุด ผมยังเคยเห็นรูปถ่ายของท่านที่ คุณสุเทพ เมืองคล้าย เก็บรูปนี้ไว้ แล้วถนนนี่ กว่าจะถึงสวนโมกข์จะมีคลอง คลองที่น้ำไหลมาจากด้านเหนือ ด้านตำบลปากหมาก เวลาฤดูที่น้ำหลากมันจะไหลมา ถนนที่ขุดไว้มันจะขาดทุกปี ตัดขาดทุกปี แล้วท่านก็ขุดทุกปีเหมือนกัน"

...สมัยก่อน คนที่จะไปสวนโมกข์ต้องเดินไป สมัยผมเป็นเด็ก รถยนต์ที่ไชยามีอยู่ ๑-๒ คันเท่านั้นเอง ที่มีรถยนต์ยังจำชื่อได้ เป็นรถจิ๊ป แล้วก็ถนนที่จะไปพุมเรียงก็ไม่มี น้ำก็ตัดขาดเหมือนกัน แถวท่าโพธิ์อะไรก็มีสะพานไม้ไปเท่านั้น ไชยาไม่มีรถยนต์ แล้วก็คนที่ศรัทธาท่านอาจารย์ส่วนมากก็ลงจากสถานีรถไฟแล้วก็เดินไป ผมเห็นคำไว้อาลัยในหนังสือของคุณแม่ของคุณชำนาญ ลือประเสริฐ หรือ คุณเรียม สุโกศล หรืออะไร ผมจำไม่ค่อยได้เท่าไร ท่านยังเอาเลื่อนที่เอาลากข้าวให้ท่านเหล่านี้นั่งเลื่อนไป เพราะว่าทางเป็นเลน เป็นโคลน เป็นทางเดินของควายของอะไรต่าง ๆ ไปสวนโมกข์ท่านยังลากด้วยเลื่อนนี่ไป ด้วยความที่ว่าไปสวนโมกข์ลำบากสมัยนั้น”

ภาพความพยายามของภิกษุผู้มุ่งมั่นและศรัทธาที่เข้มแข็งของชาวเมืองไชยาฉายชัดผ่านชุดข้อมูลในความทรงจำของ อรุณ เวชสุวรรณ ที่ทำให้คนไกลยุคได้มองเห็นถึงเส้นทางที่ไม่ง่ายนักในการก่อร่างสร้างสวนโมกข์ และมองเห็นความเป็นไปได้ที่การพัฒนาท้องถิ่นสามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการเผยแผ่หลักธรรมในพุทธศาสนา

“ผมจะเข้ามาเล่นในสวนโมกข์อยู่ประจำ...มันมีหนังสือให้อ่านเยอะ”

นอกจากความพยายามในการจัดการพื้นที่ทางกายภาพอย่างการสร้างถนน เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับบุคคลที่สนใจในพุทธศาสนาได้มีโอกาสเข้ามายังสวนโมกข์แล้ว กระบวนการที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการเผยแผ่ธรรมะของพุทธทาสภิกขุ และคณะธรรมทานมูลนิธิ ซึ่งได้รับการดูแลโดย ธรรมทาส พานิช (น้องชายของพุทธทาสภิกขุ) ก็คือการเผยแผ่ความรู้ผ่านสื่อร่วมสมัยอย่างหนังสือ ซึ่ง อรุณ เวชสุวรรณ ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้รับประโยชน์จากสื่อดังกล่าว

"ผมก็มีโอกาสได้รับประโยชน์จากสวนโมกข์ คือตอนผมไปนอนไปเล่นบ้านพี่สาวผมที่อยู่ใกล้สวนโมกข์ ผมจะเข้ามาเล่นในสวนโมกข์อยู่ประจำ เพราะมันร่มรื่น และมันมีหนังสือให้อ่านเยอะอย่างที่เล่าให้ฟังแล้วว่าผมชอบอ่านหนังสือ ทีนี้ที่ศาลาโรงธรรม หนังสืออะไรที่เขาส่งมาให้ท่านอาจารย์ ท่านจะส่งมาให้ที่นั่นหมด แล้วจะเขียนไว้บนหนังสือว่า ประจำโต๊ะหนังสือ ทีนี้ผมก็ไปอ่าน อ่านเยอะ ทำให้ได้รับความรู้ทางพุทธศาสนามากขึ้น อย่างหนังสือแนวสังเขปของโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดอน ผมอ่านตั้งแต่เป็นเด็กนะ หมายความว่าเรียนมัธยมอายุยัง ๑๕-๑๖ เอง อ่านหนังสือพวกโบราณคดีพวกนี้แล้วก็หนังสือชาวพุทธของพุทธนิคมเชียงใหม่ ผมอ่านหนังสือเล่มนี้แล้วทำให้เข้าใจพุทธศาสนาพอสมควร ในหนังสือเล่มนี้จะมีมุมคอลัมน์เกี่ยวกับเด็ก เป็นนิทานเป็นอะไรต่าง ๆ ชวนให้เด็กได้อ่านสนใจอยู่หนังสือเล่มนี้ออกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ ผมก็ได้รับประโยชน์คนหนึ่งแล้วก็ยังไล่ติดตามไปถึงสวนพุทธธรรมที่เชียงใหม่ ซึ่งเป็นต้นตอในการทำทางสวนพุทธธรรมที่เชียงใหม่ ก็ได้รับรูปแบบไปจากหนังสือพิมพ์พุทธสาสนาของคณะธรรมทานอีกทีหนึ่ง"

อรุณ เวชสุวรรณ เล่าถึงส่วนหนึ่งของความประทับใจที่เขาได้รับจากสวนโมกข์ในวัยเด็ก ก่อนที่เขาจะตัดสินใจเลือกบวช หลังเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และศึกษาต่อในเส้นทางนักธรรมบาลี โดยในระหว่างที่บวช อรุณ เวชสุวรรณ ก็มีโอกาสเขียนจดหมายถึงพุทธทาสภิกขุ และธรรมทาส พานิช ผู้ที่เขานับถือเป็นครูบาอาจารย์อยู่หลายฉบับ และแวะเวียนไปสวนโมกข์อยู่หลายครั้ง

อรุณ ให้ข้อมูลว่า “ผมบวชแล้วผมก็ไป แต่ผมก็ไม่แสดงตัวเท่าไรกับท่าน (พุทธทาสภิกขุ) แล้วตอนหลัง ผมก็เขียนจดหมายไปขออนุญาตที่จะพิมพ์หนังสือของท่าน ก็เขียนจดหมายไป ท่านอาจารย์พุทธทาสจะไม่เคยถามผมเลยว่า บ้านอยู่ที่ไหน ทำอะไร แต่ท่านจะไปถามผู้หลักผู้ใหญ่ในไชยาว่าผมเป็นใคร อย่างไร ๆ ท่านรู้เกี่ยวกับผมละเอียด เพราะว่ามีญาติผมมีศักดิ์เป็นลุง เป็นสมาชิกสภาจังหวัด แต่ว่าอยู่เขตไชยา ชื่อกำนันล้ำ ศักดา กำนันล้ำจะไปที่สวนโมกข์ประจำ ท่านเป็นคนมีฝีมือทางการก่อสร้างแล้วก็ทางวาดลวดลาย อย่างวิหารหลวงวัดพระบรมธาตุไชยา ท่านอาจารย์พุทธทาสท่านก็ให้กำนันล้ำ เป็นคนทำเป็นคนวาดลวดลายทั้งหมด ท่านก็ถามจากกำนันล้ำ แล้วก็ถามจากครูทอง วัฒน์บุณย์ ครูทองนี่ก็เป็นญาติกับผม เขาก็รู้จักผมดี เวลาใครจะถามถึงผม เช่นว่า พระประชา ปสันนธัมโม (ประชา หุตานุวัตร ผู้สัมภาษณ์และเรียบเรียงหนังสือ เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา อัตชีวประวัติของพุทธทาสภิกขุ) ที่สัมภาษณ์ประวัติท่าน ถามว่านายอรุณเป็นใคร นายอรุณถึงมาทำหนังสือของท่าน ท่านก็บอกว่านายอรุณเป็นคนที่นั่นที่นี่ เขามีญาติพี่น้องอะไร ท่านรู้ (หัวเราะเล็ก ๆ ให้กับความทรงจำ) คนอื่น ๆ ไปก็เหมือนกัน เช่น หมอปราณี (ปราณี คงวิเชียรวัฒนะ) ไม่ใช่หมอ เป็นนางพยาบาล แต่คนไชยาเขาจะเรียกหมอ เพราะว่าเป็นภรรยาของหมอประยูร (นายแพทย์ประยูร คงวิเชียรวัฒนะ) เป็นสาธารณสุขจังหวัด ผมไปกราบท่านอาจารย์พุทธทาส เวลาผมลุกมาแล้วท่านก็ถามหมอปราณีว่า เนี่ยรู้จักเขาไหมคนนี้ หมอปราณีไม่ค่อยรู้จักผม ท่านก็อธิบายให้หมอปราณีฟัง นี่คนนี้เขาไปจากไชยาตั้งแต่เป็นเด็ก เขาเก่งนะ แต่ท่านไม่เคยยกย่องอะไรผมต่อหน้าเลยนะ แต่ลับหลัง ท่านบอกว่าเขาเก่งนะ เขามีความสามารถอย่างนั้นอย่างนี้ ท่านรู้จากคนภายนอกส่วนมาก นี่หมอปราณีท่านเล่าให้ผมฟังอีกทีหนึ่ง”

พุทธทาสภิกขุ เพลงกล่อมเด็ก
และทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมของปักษ์ใต้

แม้จะมีโอกาสพบปะกับพุทธทาสภิกขุอยู่หลายครั้ง แต่เนื้อหาของการสนทนาส่วนใหญ่ที่ อรุณ ได้แลกเปลี่ยน มักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมในเมืองไชยา ซึ่งสะท้อนให้เห็นอีกบทบาทหนึ่งของภิกษุนามพุทธทาสที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมในท้องถิ่น ดังที่ อรุณ ให้ข้อมูลว่า

"ผมมีอยู่อย่างหนึ่งว่า สนทนากับท่านอาจารย์พุทธทาสเนี่ยไม่เคยสนทนาธรรมะอะไรเลย เพราะผมถือว่าท่านสูงเกินไป เราปฏิบัติไม่ถึงท่าน ผมอาศัยศึกษาโดยการฟังเทป อ่านหนังสือ หรือไปฟังท่านบรรยายจริงเท่านั้น สิ่งที่สนทนากันมากที่สุดกับท่านอาจารย์พุทธทาสแล้วท่านก็ให้ความรู้ เมตตาให้คำแนะนำผมมากก็คือ ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของคนสมัยก่อนในไชยาอย่างไร ๆ ตรงไหนเป็นอย่างไร อะไรต่าง ๆ ท่านจะพูดเรื่องนี้เยอะให้ความรู้เยอะ"

ความสนใจในการจัดการหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นของภิกษุนามพุทธทาส ไม่เพียงจำกัดอยู่ในเรื่องของโบราณวัตถุ โบราณสถาน ดังปรากฏผ่านงานเขียนเรื่องแนวสังเขปของโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดอน เท่านั้น หากแต่ครั้งหนึ่ง พุทธทาสภิกขุยังสนใจที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทเพลงกล่อมลูกในท้องถิ่นภาคใต้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ผ่านมุมมองของหลักธรรมในพุทธศาสนาและนำมาใช้เป็นสื่อการสอนได้อย่างน่าสนใจ

อรุณ เวชสุวรรณ ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้เอาไว้ว่า

"เพราะว่าท่านมองเห็นคุณค่าของบทกวีเก่า ๆ หรือเพลงกล่อมลูกเก่า ๆ ในสมัยก่อน เช่นว่า ที่แพร่หลายมากก็เรื่องมะพร้าวนาฬิเกร์ มะพร้าวนาฬิเกร์ ที่กล่าวถึงนิพพาน ทีนี้ที่ไม่กล่าวถึงนิพพาน ที่กล่าวถึงเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีการสั่งสอนให้คนอยู่ในศีลธรรมอะไรต่าง ๆ มีอยู่ในบทกล่อมลูกเยอะเหมือนกัน แม้แต่ว่าการทำมาหากินหรืออะไรพวกนี้ มันจะมีความรู้ด้านความเป็นอยู่ศิลปวัฒนธรรมของคนสมัยนั้นอยู่ก็เยอะ สอนให้อยู่ในศีลในธรรมให้ประพฤติตัวอย่างไร ปักษ์ใต้จะมีของพวกนี้ จะมีอยู่ในบทกล่อมลูกแล้วก็หนังตะลุง มโนราห์ มีบทกลอนพวกนี้สอนอยู่

"ที่ท่านได้บันทึกไว้ ตอนหลังท่านอาจจะมอบให้ อาจารย์รัญจวน อินทรกำแหง ทีนี้อาจารย์รัญจวนท่านก็เอามาทำเป็นเทป ในเทปชุดนี้ของอาจารย์รัญจวน จะมีบทกล่อมของชาวบ้าน แล้วอาจารย์รัญจวนจะอธิบายอีกทีหนึ่งว่า หมายถึงอะไร ๆ ๆ เทปนี้ผมก็มีอยู่เดี๋ยวนี้ แสดงว่าท่านเอาให้อาจารย์รัญจวนช่วยทำอีกทีหนึ่ง แล้วต้นฉบับนั้นอาจจะต้องมีอยู่ที่ไชยา หรือมีที่คนใดคนหนึ่งก็ได้ เพราะว่าส่งพระไปขอให้คนตามบ้านช่วยร้อง ช่วยอะไรให้ ยายผมก็มีโอกาสได้ร้อง"

อรุณ อธิบายถึงผลงานส่วนหนึ่งในด้านการจัดการทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ภิกษุนามพุทธทาสได้เคยให้ความสนใจเพื่อใช้เป็นสื่อในการอธิบายธรรมะ

จวบจนกระทั่งในปัจจุบันต้นมะพร้าวที่ยืนเด่นในสระนาฬิเกร์ของสวนโมกขพลาราม ก็ยังคงเป็นหนึ่งในประจักษ์พยานยืนยันถึงความสามารถในการอ่านตีความ และแปลความทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ให้แปรเปลี่ยนเป็นทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) ที่ผู้คนจำนวนมากสามารถใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้หลักธรรมขั้นสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของภิกษุนามพุทธทาส ในด้านการจัดการทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมผ่านทัศนธรรมในพุทธศาสนา

หนังสือธรรมะ ถึง ปรีดี พนมยงค์

นอกเหนือจากความมุ่งมั่นในการเผยแผ่พุทธศาสนา การรักษามรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น หากใครมีโอกาสได้อ่านข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติของพุทธทาสภิกขุ คงจะพอทราบว่าในช่วงก่อนบั้นปลายชีวิตพุทธทาสภิกขุ เป็นพระสงฆ์รูปหนึ่งที่ค่อนข้างสนใจในข่าวสารบ้านเมือง ซึ่งส่วนหนึ่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เหล่านี้จะถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายหัวข้อธรรมะที่ยาก ๆ ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นในสังคมร่วมสมัย และอาจด้วยเหตุแห่งความสนใจในข้อมูลข่าวสารนี่เอง ที่ทำให้เมื่อท่านได้ทราบว่า อรุณ เวชสุวรรณ ซึ่งมีอาชีพเป็นนักหนังสือพิมพ์ ณ ขณะนั้น ได้มีโอกาสเข้าพบเพื่อสัมภาษณ์ **ปรีดี พนมยงค์** นายกรัฐมนตรีคนที่ ๗ ของประเทศไทย ณ ประเทศฝรั่งเศส ท่านจึงปรารถนาที่จะฝากหนังสือธรรมะไปให้ ซึ่ง อรุณ เวชสุวรรณ ได้เล่าถึงความประทับใจในการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างบุคคลสำคัญของโลกทั้งสองท่านว่า

หนังสือธรรมะคู่ชีวิต
กฎบัตรพุทธบริษัท ซีดี พุทธทาสภิกขุ

"ท่านอาจารย์พุทธทาสสนใจมากที่สุด คือตอนที่ผมไปสัมภาษณ์ท่านปรีดี พนมยงค์ ที่ฝรั่งเศส...ทีนี้ท่านอาจารย์พุทธทาสท่านบอกพี่ชายผมว่า ถ้าหากว่าผมจะไปปารีสอีก หรือติดต่อกับท่านปรีดีได้ ท่านจะขอฝากของบางอย่างไปให้ท่านปรีดี แล้วผมก็ไปเอาหนังสือที่ท่านเตรียมไว้ส่งให้ท่านปรีดี หลานของท่านปรีดีเป็นผู้จัดการ Air France ผมรู้จักเพราะว่าฝากหนังสือไปให้ท่าน แล้วท่านปรีดีอ่านหนังสือของท่านอาจารย์พุทธทาสวันที่ท่านเสียชีวิตที่เก้าอี้นั่ง นั่นล่ะคือหนังสือของท่าน (พุทธทาสภิกขุ) ก็ยังอยู่ที่ตัวท่าน (ปรีดี พนมยงค์) กฎบัตรของพุทธบริษัท หรืออะไรที่ท่านอาจารย์พุทธทาสฝากไป แล้วผมก็ได้ส่งหนังสือนั้นไปให้ท่านอีกทีหนึ่ง"

อรุณ ให้ข้อมูลถึงเหตุการณ์ที่ได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างสองบุคคลสำคัญของโลก

เมื่อถามถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนโมกข์หลังการมรณภาพของพุทธทาสภิกขุ แม้ด้านหนึ่งนักเขียนสายเลือดไชยาจะแสดงความกังวลใจ แต่อีกด้านหนึ่งก็ทิ้งท้ายไว้ด้วยข้อคิดที่น่าสนใจว่า *"ท่านอาจารย์พุทธทาสยังเคยพูดว่า เขาจะมาเสี่ยงเซียมซี ช่างเซียมซีไป อะไรต่าง ๆ คือท่านพูดถึงว่ามันไม่แน่นอน ผมก็คิดอย่างนั้นเหมือนกันว่า มันก็ไม่แน่นอน แต่เข้าใจว่าบรรดาคนที่ได้รับผลประโยชน์จากคำสอนของท่าน คงจะช่วยกันสืบปณิธานของท่านไว้ได้ไปอีกนาน"*

ขณะที่คนจำนวนไม่น้อยศรัทธาพุทธทาสภิกขุผ่านภาพบุคคลสำคัญของโลกที่ได้รับการประกาศยกย่องจากองค์กรการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก บ้างซาบซึ้งกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เผยแผ่ผ่านงานเขียนและคำบรรยายที่กลั่นจากจุดบรรจบของหลักปริยัติและปฏิบัติอย่างเข้มข้นตลอดระยะเวลาเกือบสองปีที่ผ่านมา โครงการจัดทำประวัติศาสตร์บอกเล่ากลับได้ค้นพบอีกหลาย ๆ แง่มุมในวิถีธรรมดา ๆ ของภิกษุนามพุทธทาสที่ไม่ได้ตัดขาดตนเองออกจากความเป็นท้องถิ่น แต่ผลสัมฤทธิ์กลับสามารถรับรู้ได้ในระดับสากล

...เสียงสรรเสริญยินดีที่ปลายทางอาจเป็นประจักษ์พยานยืนยันความสำเร็จ แต่วิถีในการก้าวเดินแต่ละก้าวสู่ความสำเร็จคือหนทางที่นักแสวงหาจะได้ใช้เป็นแนวทาง... ขอขอบพระคุณอีกครั้งกับความทรงจำจากไชยา.

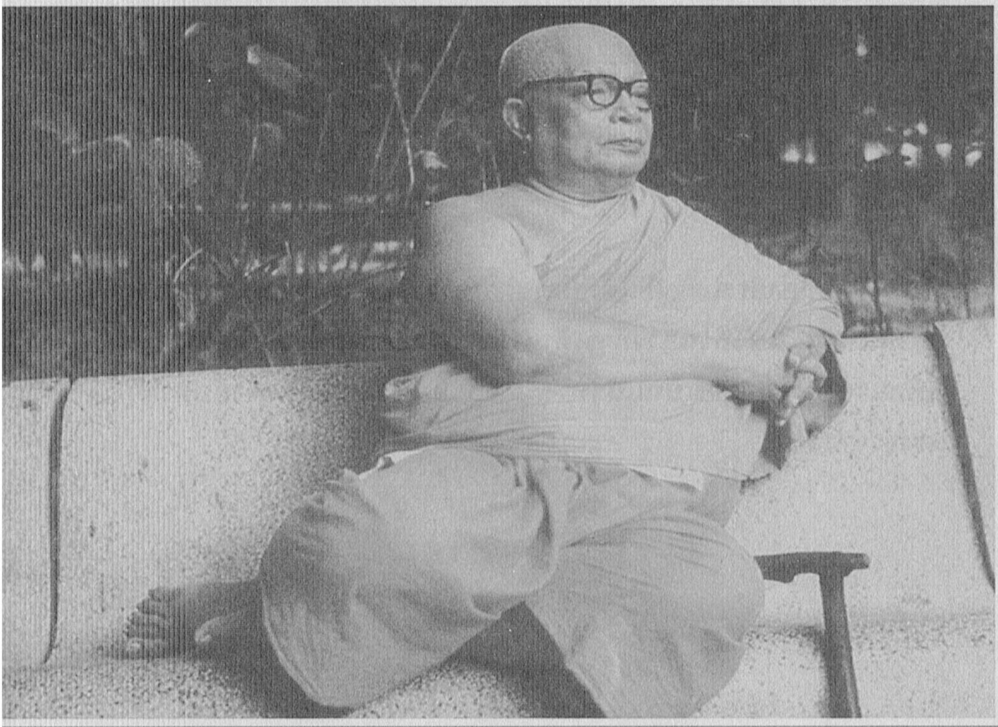

สัตว์การเมือง (Political Animal)

พุทธทาสภิกขุ

นักปรัชญาการเมืองแต่โบราณ ขอร้องให้ทุกคนเป็นสัตว์การเมือง (political animal) คือ มีหน้าที่สนใจการเมืองร่วมกันจัดสังคมให้อยู่กันอย่างสงบสุข โดยไม่ต้องใช้อาชญา

แต่คนสมัยนี้ทำได้มากเกินไป ขนาดที่เรียกว่า การเมืองขึ้น สมองแล้วใช้การเมืองนั้นเอง เป็นเครื่องมือกอบโกยหรือฟาดฟันผู้อื่น ครอบงำผู้อื่น เพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว ดังนั้น แทนที่การเมืองจะตั้งอยู่ในฐานะเป็นเรื่อง ศีลธรรม ก็กลายเป็นเรื่อง อุปัทวจัญไรในโลกไปเสีย

เมื่อกล่าวโดยปรัชญาทางศีลธรรม การเมืองก็คือหน้าที่ของมนุษย์ที่เขาจะต้องประพฤติกระทำให้ถูกต้องตามกฎของธรรมชาติอันเฉียบขาด เพื่อผลคือ การอยู่กันเป็นผาสุกโดยไม่ต้องใช้อาชญา แต่เมื่อไม่มีการคำนึงถึงศีลธรรมกันเสียแล้ว การเมืองก็กลายเป็นเรื่องสกปรก สำหรับหลอกลวงกันอย่างไม่มีขอบเขต จนกระทั่งโลกนี้กลายเป็นโลกแห่งการหลอกลวงไปเสีย มีแต่... สัตว์การเมือง ที่เป็นสัตว์เอาเสียจริง ๆ กล่าวคือ บูชาเรื่อง กิน กาม เกียรติ แทน สันติสุข

มีใครสักกี่คน ที่เป็นนักการเมืองเพื่อเอาบุญด้วยการช่วยสร้างสันติภาพขึ้นในโลก? และมีกี่คนที่เป็นนักการเมืองเพื่อ ตัวกู-ของกู และมีผลกลายเป็นเรื่องของ กิน กาม เกียรติ ที่เห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว

ธรรมะ กับ การเมือง เป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ แยกกันเมื่อไร การเมืองก็กลายเป็นเรื่องทำลายโลกขึ้นมาทันที

การเมืองที่แท้จริงสำหรับมนุษย์ ต้องตั้งรากฐานอยู่บนรากฐานทางศาสนาของทุกศาสนา ที่มีอยู่ว่า สัตว์ทั้งหลาย เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น นักการเมืองที่มีธรรมสัจจะข้อนี้อยู่ในใจ...การเคลื่อนไหวของเขาทุกกระเบียดนิ้วมีแต่บุญกุศล จนกระทั่งกลายเป็นปูชนียบุคคลไป

ขอภาวนาให้โลกเรา มีนักการเมืองชนิดนั้น เป็นผู้จัดการเมืองของโลกโดยทั่วไปเถิด.

พุทธทาสภิกขุ

จากหนังสือ ธรรมวาทะของท่านพุทธทาส (หน้า ๑๓๔-๑๓๕)

คนดี สำคัญกว่าทุกสิ่ง

ในโลกนี้ จะให้ลัทธิไหนครองโลกไม่สำคัญ ขอแต่ให้คนดีก็พอแล้ว
คนดีเผด็จการ ก็เผด็จการไปในทางดี นำไปสู่ความดี
และความเจริญอันแท้จริง

คนดี เป็นประชาธิปไตย
ก็พร้อมเพรียงกันทำดีได้จริงโดยไม่ต้องสงสัย
แต่ถ้าคนชั่วแล้ว แม้จะเป็นประชาธิปไตย
ก็มีแต่จะ "นอนหาความสำราญ" กันทั่วไปหมด ในที่สุดก็ล่มจม

ฉะนั้น ขอแต่ให้คนดีอย่างเดียวก็แล้วกัน
จะซ้ายจัด หรือขวาจัด ย่อมใช้ได้ทั้งนั้น

ธรรมะในศาสนาเท่านั้นที่จะทำให้คนดี
หาใช่ลัทธิการเมืองแต่ลัทธิใดไม่เลย

คนดีสำคัญกว่าทุกสิ่ง

พุทธทาสภิกขุ

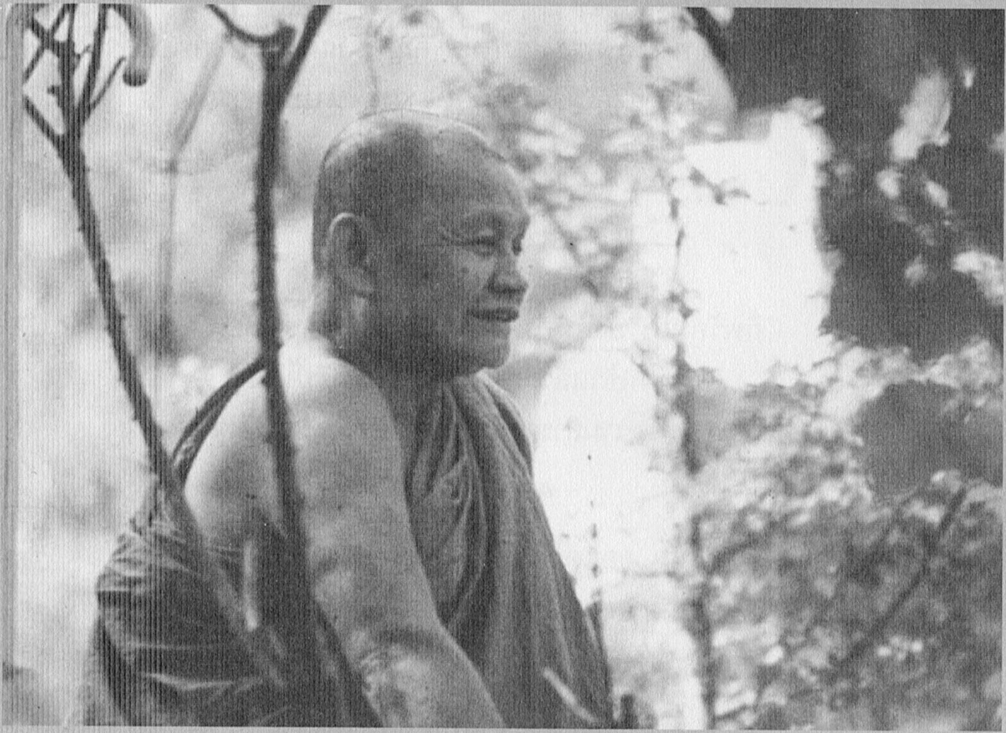

คำถาม-คำตอบแนวปฏิบัติธรรม

หลวงปู่ชา สุภัทโท

ถาม ควรจะทำอย่างไรเมื่อสงสัย บางวันวุ่นวายใจด้วยความสงสัยในเรื่องการปฏิบัติ

ตอบ ความสงสัยนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดา ทุกคนเริ่มต้นด้วยความสงสัย ท่านอาจได้เรียนรู้อย่างมากมายจากความสงสัยนั้น ที่สำคัญก็คือ ท่านอย่าถือเอาความสงสัยนั้นเป็นตัวเป็นตน นั่นคือ อย่าตกเป็นเหยื่อของความสงสัย ซึ่งจะทำให้จิตใจของท่านหมุนวนเป็นวัฏฏะอันไม่มีที่สิ้นสุด แทนที่จะเป็นเช่นนั้น จงเฝ้าดูกระบวนการเกิดดับของความสงสัยของความฉงนสนเท่ห์ ดูว่าใครคือผู้ที่สงสัย ดูว่าความสงสัยนั้นเกิดขึ้นและดับไปอย่างไร แล้วท่านจะไม่ตกเป็นเหยื่อของความสงสัยอีกต่อไป ท่านจะหลุดพ้นออกจากความสงสัย และจิตของท่านก็จะสงบ ท่านจะเห็นว่าสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นและดับไปอย่างไร ปล่อยวางความสงสัยของท่านและเพียงแต่เฝ้าดู นี่คือที่สิ้นสุดของความสงสัย

ข่าวจาก ธรรมาศรมธรรมมาตา

ธรรมาศรมธรรมมาตา เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมสำหรับสตรี เกิดจากความดำริริเริ่มโดยตรงของท่านพุทธทาส ที่ประสงค์ให้เพศหญิงผู้ปรารถนาอุทิศชีวิตเพื่อพระธรรม ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรม ด้วยความมีจิตสำนึกที่เสียสละ ดำรงชีวิตที่เรียบง่าย มีความอดทนที่จะประพฤติปฏิบัติธรรม จนมีพระธรรมเป็นที่พึ่งแก่ตนเองอย่างสูงสุด สามารถนำธรรมะไปเผยแผ่แก่เพื่อนมนุษย์ และชาวโลกให้มีธรรมะเป็นที่พึ่งในการดำเนินชีวิต

ธรรมาศรมธรรมมาตา จึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นอาศรมสำหรับผู้เป็น*ธรรมมาตา* คือ ทั้งมีธรรมเป็นแม่ และมีแม่เป็นธรรม **มีธรรมเป็นแม่** หมายถึง ผู้ที่สามารถศึกษาและปฏิบัติจนเห็นแจ้งชัดด้วยปัญญาว่า มีธรรมะเป็นที่พึ่ง **มีแม่เป็นธรรม** หมายถึง เมื่อศึกษาและปฏิบัติอย่างสูงสุดแล้ว สามารถกำเนิดบุตรทางวิญญาณ โดยถ่ายทอดธรรมะอบรมผู้อื่นให้มีธรรมะเช่นเดียวกับตน...

โครงการปฏิบัติเฉพาะตน ยังคงเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติธรรมได้เข้ามาใช้สถานที่แห่งนี้ สามารถสมัครได้ทั้งผู้ที่เคยและไม่เคยผ่านการอบรมจาก *ธรรมาศรมธรรมมาตา สวนโมกขพลาราม* โดยสมัครได้ตลอดปี

หากท่านผู้ใดมีความประสงค์ที่จะขอเข้ามาใช้สถานที่แห่งนี้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวม สามารถติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ **e-mail : dharmamata@hotmail.com** หรือโทรศัพท์ได้ที่หมายเลข ๐๘๖-๐๙๐-๓๒๙๖ หรือ **IDLINE PHAWITA2498**

ปฏิทินโครงการปฏิบัติธรรม

ณ ธรรมาศรมธรรมมาตา สวนโมกข์นานาชาติ
ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕

โครงการปฏิบัติธรรม ณ ธรรมาศรมธรรมมาตา มี ๒ โครงการ คือ

๑. โครงการเข้าพรรษา กับ ธรรมาศรมธรรมมาตา เพื่อฝึกความแข็งแกร่งของชีวิต ระยะเวลา ๓ เดือน ช่วงเข้าพรรษา (๑๔ กรกฎาคม - ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๕)

การรับสมัคร

ขอรับใบสมัคร และยื่นใบสมัครด้วยตนเอง ที่

อาคารธรรมทานมูลนิธิ (ชั้น ๒)
เลขที่ ๖๘/๑ หมู่ ๖ ต. เลม็ด อ.ไชยา
จ. สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐ โทร ๐๘๖ ๐๙๐ ๓๒๙๖
e-mail : Dharmamata@hotmail.com
หรือ info@dhammadana.or.th
IDLINE : PHAWITA2498

รับจำนวนจำกัด ประมาณ ๑๕ คน
เปิดรับสมัครตั้งแต่บัดนี้ถึง ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๕
วันที่เข้าฝึกปฏิบัติ จะแจ้งให้ทราบอีกครั้ง

๒. โครงการปฏิบัติเฉพาะตน

วัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความตั้งใจปฏิบัติธรรมได้มาใช้สถานที่แห่งนี้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวม

การรับสมัคร

สามารถสมัครได้ตลอดปี

ทั้ง ๒ โครงการ

ติดต่อสอบถามรายละเอียดและขอรับใบสมัครได้ที่
อาคารธรรมทานมูลนิธิ (ชั้น ๒)

เลขที่ ๖๘/๑ หมู่ ๖
ต. เลม็ด อ.ไชยา
จ. สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐
โทร ๐๘๖ ๐๙๐ ๓๒๙๖

e-mail : Dharmamata@hotmail.com
หรือ info@dhammadana.or.th
IDLINE PHAWITA2498

กิจกรรมของธรรมาศรมนานาชาติ (สวนโมกข์นานาชาติ)

เพื่อสนองวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสวนโมกข์นานาชาติ จึงมีการจัดกิจกรรมทางธรรมเป็นประจำ มีดังนี้

อบรมอานาปานสติภาวนาสำหรับชาวไทย (วันที่ ๑๙ - ๒๗ ของทุกเดือน)

ลงทะเบียนและเข้าที่พัก วันที่ ๑๙

เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

สิ้นสุดการอบรม วันที่ ๒๗

เวลา ๐๘.๐๐ น.

คุณสมบัติของผู้อบรม อายุระหว่าง ๒๐ - ๖๕ ปี

อานาปานสติสำหรับครอบครัว (วันที่ ๑๑ - ๑๕ เมษายน)

ลงทะเบียน วันที่ ๑๑ เมษายน

เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

กลับ วันที่ ๑๕ เมษายน

เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

อาจริยบูชา เนื่องในวันล้ออายุท่านพุทธทาส (วันที่ ๒๘ - ๓๐ พฤษภาคม)

ลงทะเบียน วันที่ ๒๘ พฤษภาคม

เวลา ๐๖.๐๐ - ๐๘.๐๐ น.

สิ้นสุดวันที่ ๓๐ พฤษภาคม

เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

กิจกรรมนี้จัดขึ้นเป็นธรรมทาน ไม่มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่าย

การอบรมสำหรับชาวต่างประเทศ (วันที่ ๑ - ๑๑ ของทุกเดือน)
อบรมอานาปานสติภาวนาภาษาอังกฤษ

ลงทะเบียนและเข้าที่พัก
ในวันสิ้นเดือนของทุกเดือน
เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.
สิ้นสุดการอบรม วันที่ ๑๑
เวลา ๐๘.๐๐ น.

ค่าใช้จ่าย ๒,๐๐๐ บาท ต่อท่าน

ติดต่อสอบถามรายละเอียด

อาคารธรรมทานมูลนิธิ (ชั้น ๒)
เลขที่ ๖๘/๑ หมู่ ๖ ต. เลม็ด อ.ไชยา
จ. สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐
โทร ๐๘๖ ๐๙๐ ๓๒๙๖
e-mail: Dharmamata@hotmail.com
หรือ info@dhammadana.or.th
IDLINE PHAWITA2498

สมาชิกอุปถัมภ์

๑	คุณนันทวัน เทียนรุ่งโรจน์	๕๐๐	บาท
๒	คุณดาลัด ปโยราศิสกุล	๕,๐๐๐	บาท
๓	คุณศิราภรณ์ รจนา	๓๐๐	บาท
๔	คุณกนกวรรณ	๑,๐๐๐	บาท
	คุณวรรณา สุขเจริญชัยกุล	๒,๐๐๐	บาท
๕	คุณพรรณนิภา วิริยานนท์	๒๐๐	บาท
๖	คุณจินดา จรรย์ทัน	๕๐๐	บาท
๗	คุณเกศรา เลิศไกร	๑,๐๐๐	บาท
๘	คุณสุจินดา เลิศเกียรติมงคล	๕,๐๐๐	บาท
๙	คุณมาริสา สุทธิธน	๒,๐๐๐	บาท
๑๐	คุณมานพ นวลงาม	๕๐๐	บาท
๑๑	ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๓,๐๐๐	บาท
๑๒	คุณวรรณยุพา กาญจนพงศ์	๕๐๐	บาท
๑๓	คุณสมจิตตรา สุริเย	๓,๐๐๐	บาท

๑๔	คุณเผดิม ระติสุนทร	๒,๐๐๐	บาท
๑๕	คุณอัจฉรา ผกาศรี	๕,๐๐๐	บาท
๑๖	คุณสุภรณ์ เจริญศรี	๑,๐๐๐	บาท
๑๗	คุณสมเกียรติ ม่วงศิริ	๑,๐๐๐	บาท
๑๘	คุณอนัตตา ศุขกสิกร	๑,๐๐๐	บาท
๑๙	คุณสมจิตร์ สุนทรพัฒน์	๕๐๐	บาท
๒๐	คุณชนม์ชนัม สุนทรศารทูล	๑๐,๐๐๐	บาท
๒๑	คุณสุภาพร วงศ์คงคาเทพ	๑,๐๐๐	บาท
๒๒	คุณพรปวีณ์ บุญญาภิรดี	๒,๐๐๐	บาท
๒๓	คุณนิรมล สนใจการค้า	๑,๐๐๐	บาท
๒๔	แพทย์หญิงวันเพ็ญ สถาวราวงศ์	๑,๐๐๐	บาท
๒๕	คุณเยาวดี นาคพิน	๕๐๐	บาท
๒๖	คุณรุ่งนภา ยิ่งยวด	๑,๐๐๐	บาท
๒๗	คุณสุรารักษ์ แซ่หลิม (อุทิศให้คุณแม่สิวเหลี่ยน แซ่หลิม บรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย ครูบาอาจารย์)	๒๐๐	บาท

๒๘	คณวิลาวรรณ แซ่อื้อ	๒๐๐	บาท
๒๙	คุณรติกร ชัยจิรยากุล	๕๐๐	บาท
๓๐	แม่ชีเบญจวรรณ วงศ์ชูแก้ว	๕๐๐	บาท
๓๑	คุณกฤษณา ปิ่นแกว	๑,๐๐๐	บาท
๓๒	คุณศุภมิตร อังคะประดิษฐ์	๑,๐๐๐	บาท
๓๓	คุณอพัชชา และบุตร	๕๐๐	บาท

รวม **๔๕,๖๐๐** **บาท**

หมายเหตุ ยอดรวมบริจาคถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

เตรียมสำหรับตายให้ดีที่สุดอย่างไร?

ตอบ อยู่ให้ดีที่สุด

เตรียมสำหรับอยู่ให้ดีที่สุดอย่างไร?

ตอบ เตรียมพร้อมสำหรับที่จะตายนะซี่!

พุทธทาสลิขิต หน้า ๔๗๘

กองบรรณาธิการวารสารธรรมมาตา ขอเรียนให้ทราบว่า ผู้ที่มีจิตศรัทธาสนับสนุนการพิมพ์วารสารธรรมมาตา ท่านผู้ใดไม่ได้รับใบอนุโมทนาบัตร กรุณาตรวจดูชื่อของท่านจากรายชื่อสมาชิกอุปถัมภ์ ซึ่งแสดงว่า ธรรมทานมูลนิธิได้รับแล้ว และหากท่านได้โอนเงินผ่านบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาไชยา ชื่อบัญชี ธรรมทานมูลนิธิ เลขที่บัญชี ๕๔๑-๒-๐๔๕๖๗-๐ **กรุณาส่งสำเนาใบนำฝากมาที่ธรรมาศรมธรรมมาตา หรือ e-mail:dharmamata@hotmail.com โดยระบุชื่อ ที่อยู่ และวัตถุประสงค์ในการบริจาคให้ชัดเจน เพื่อจัดส่งอนุโมทนาบัตรไปให้**

กราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พบกันฉบับหน้า ธรรมสวัสดีค่ะ

ขอชักชวนท่านทั้งหลาย

ให้สนใจในสิ่งที่เรียกว่า "สติ"

ขาดสติเมื่อไร ก็โง่เมื่อนั้น

ขาดสติเมื่อไร ก็ไม่รู้จักกาลเทศะเมื่อนั้น

ขาดสติเมื่อไร มันก็ยินดียินร้าย

ไปตามสิ่งที่เข้ากระทบเมื่อนั้น

รวมความว่า

ขาดสติเมื่อไร มันก็ทำสิ่งที่ไม่ควรทำเมื่อนั้น

แล้วก็จะทำแต่ในทางที่เป็นความทุกข์อย่างเดียว

ไม่สามารถเปลี่ยนความทุกข์

ให้กลายเป็นความไม่ทุกข์ได้

พุทธทาสภิกขุ

ที่มา ปริเยสนัปปมาทกถา หัวข้อเรื่อง หาสุขได้จากทุกข์

พรรษากาลเทศนา ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๑๔ ณ สวนโมกขพลาราม

จากหนังสือ หาสุขได้จากทุกข์ หน้า ๓๐

จัดพิมพ์โดย ธรรมทานมูลนิธิ สิงหาคม ๒๕๔๙

เรียน สมาชิกทุกท่าน เนื่องจากวารสารธรรมมาตา เป็นวารสารที่พิมพ์เพื่อเผยแพร่เป็นธรรมทาน จึงมีผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาค เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์วารสารดังกล่าว ตามรายนามที่แสดงไว้ คณะบรรณาธิการขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

อนึ่ง หากท่านผู้อ่านท่านใดมีจิตศรัทธาที่จะร่วมสนับสนุนการพิมพ์วารสารธรรมะ เพื่อเป็นธรรมทานให้แก่ผู้ที่สนใจใฝ่ธรรมต่อไป ท่านสามารถร่วมบริจาคได้โดยวิธี

๑. โอนเงินเข้าบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาไชยา ชื่อบัญชี ธรรมทานมูลนิธิ (ธรรมโฆษณ์) เลขที่บัญชี ๕๔๑-๒-๐๔๕๖๗-๐

๒. ส่งธนาณัติสั่งจ่าย ธรรมทานมูลนิธิ สวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐ ปณ. ไชยา

๓. บริจาคโดยตรงได้ที่ชั้น ๒ อาคารคณะธรรมทาน สวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

หมายเหตุ

- สำหรับผู้ที่โอนเงินผ่านธนาคาร กรุณาส่งสำเนาใบนำฝากมาที่ **ธรรมาศรมธรรมมาตา สวนโมกขพลาราม** หรือ e-mail:dharmamata@hotmail.com โดยระบุชื่อและที่อยู่ให้ชัดเจน

- ในการบริจาคไม่ว่าโดยวิธีใดขอให้ระบุว่า เพื่อสนับสนุนการพิมพ์วารสารธรรมมาตา รวมทั้งแจ้งชื่อและที่อยู่ให้ชัดเจน เพื่อการจัดส่งใบอนุโมทนาบัตร และการจัดส่งวารสารฉบับต่อไปได้อย่างถูกต้อง

- หากไม่มีการแสดงความประสงค์เป็นอย่างอื่น คณะบรรณาธิการจะขออนุญาตพิมพ์รายชื่อผู้บริจาคทุกท่านในวารสารธรรมมาตาในฉบับต่อไป

ธรรมาศรมธรรมมาตา สวนโมกขพลาราม

อาคารคณะธรรมทาน ๖๘/๑ หมู่ที่ ๖

ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐

วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕

เรียน สมาชิกวารสารธรรมมาตา

วารสารธรรมมาตา ที่ท่านผู้อ่านกำลังถืออยู่ในมือขณะนี้ เป็นวารสารฯ ของปีที่ ๑๕ เล่มที่ ๓

คณะบรรณาธิการวารสารธรรมมาตา ขอขอบพระคุณสมาชิกทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนและตอบกลับขอรับวารสารฯ เป็นรายปีมาด้วยดีตลอด

สำหรับท่านที่มีความประสงค์จะขอรับวารสารปีที่ ๑๕ (ตลอดปี ๓ เล่ม) โปรดแจ้งความจำนงของท่านไปยัง คณะบรรณาธิการวารสารธรรมมาตา โดยส่งจดหมาย ไปรษณียบัตร หรือ **e-mail : dharmamata@hotmail.com** พร้อมทั้งระบุว่า **ท่านได้รับประโยชน์จากการอ่านวารสารธรรมมาตาอย่างไร**

หากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะประการใดเกี่ยวกับวารสารธรรมมาตา กรุณาแจ้งไปยังคณะบรรณาธิการ จักเป็นพระคุณอย่างสูง เพื่อเราจะได้ปรับปรุงพัฒนาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

ขอขอบพระคุณ

คณะบรรณาธิการวารสารธรรมมาตา

น หิ สพฺเพสุ ฐาเนสุ ปุริโส โหติ ปณฺฑิโต
อิตฺถีปิ ปณฺฑิตา โหติ ตตฺถ ตตฺถ วิจกฺขณา

"ใช่ว่าบุรุษ จะเป็นบัณฑิต ไปเสียในที่ทุกแห่ง ก็หาไม่, แม้สตรี เมื่อใช้วิจักขณญาณ อยู่ในที่นั้นๆ ก็เป็นบัณฑิตได้"

แม้ว่า ตามที่มานั้น คำกล่าวนี้ เป็นคำกล่าวของพวกเทวดา จำนวนหนึ่ง แต่ถ้าจะทูลขอให้พระพุทธองค์ตรัส ก็จะตรัสอย่างนี้ ด้วยเหมือนกัน,

ดังนั้น จะจัดว่าเป็นพระพุทธภาสิต ได้อยู่นั่นเอง.

พุทธทาส อินฺทปญฺโญ

ธรรมโฆษณ์อรรถานุกรม. กรุงเทพฯ: หจก. ภาพพิมพ์ จำกัด,
พิมพ์ครั้งที่ ๑, พ.ศ. ๒๕๓๓.
กลุ่มปฏิบัติงานเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
เลขที่ ๗๗ สุขุมวิท ๑๐๓ (ซอยอุดมสุข) กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๖๐

เป็นพระนี้ก็เรียกว่า สละญาติ สละทรัพย์สมบัติ สละเรือน
สละอะไร ๆ จนกระทั่งสละตัว
เพราะหลักของพุทธศาสนาเป็นอย่างนั้น

...ให้ถือประโยชน์ที่ทำไปเพื่อผู้อื่นนั้นเป็นประโยชน์ของตัว
ถ้าทำเพื่อผู้อื่นเท่าไร ความเห็นแก่ตัวมันก็ลดลงไปเท่านั้น
ทำเพื่อผู้อื่นเท่าไร ก็ไม่ทำเพื่อตัวเองเท่านั้น

...ให้จิตใจสูงขึ้นไปกว่าธรรมดา
และนึกจะทำแต่ประโยชน์ผู้อื่น
อย่าให้วกเข้าไปหาตัวเหมือนที่แล้ว ๆ มา

...ถ้าจะไปนิพพานจริง มันต้องหมดตัว ต้องไม่มีตัว

พุทธทาสภิกขุ
นวกานุสาสน์ (ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส)